

Андоніс Георгіу

Люба моя Лісistrато

Переклад Андрія Савенка

особливі прикмети

Γεωργίου Αντώνης

**ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΜΟΥ
ΠΛΥΝΤΗΡΙΟ
Η ΝΟΣΟΣ
Ο ΚΗΠΟΣ ΜΑΣ,
ΗΜΟΥΝ Η ΛΥΣΙΣΤΡΑΤΗ**

ALBIN MICHEL

Андоніс Георгіу

ЛЮБА МОЯ ЛІСИСТРАТО

*З грецької переклав
Андрій Савенко*

ЛЬВІВ

УДК 821.14'06

Г-35

Андоніс Георгіу

ЛЮБА МОЯ ЛІСІСТРАТО

Драми

З грецької переклав Андрій Савенко

Андоніс Георгіу — кіпрський драматург і прозаїк. Член редколегії літературного журналу «Анев». Автор 7 п'єс. Лауреат Літературної премії Європейського Союзу 2016 року. П'єсу «Люба моя пралко» (2005) нагородили премією Кіпрської організації театрів у категоріях «Театральний текст» і «Акторська гра». Цей твір перекладений французькою, італійською, турецькою й угорською мовами. Характерною рисою п'єс А. Георгіу є інтертекстуальна взаємодія з творами грецької традиції: драматургією Аристофана й поезією Я. Ріцоса, а також європейського театру й поп-культури: «Щасливі дні» С. Бекета і «Хвороба», «Гамлет-машина» Г. Мюлера та «Була я Лісистерато».

Однією з центральних тем творчості А. Георгіу є функціонування пам'яті як основного механізму усвідомлення людиною своєї особистості, втрата пам'яті як різновид соціального вмирання його персонажів, пам'ятання і пригадування як процес «гри» ідеологій, унаслідок якої людина може втратити своє особисте Я, створити «фальшиві» спогади, прийнятні для тих чи тих ціннісних моделей, які існують у суспільстві як незмінні й непорушні норми. Пригадуючи епізоди свого життя, герої А. Георгіу постійно потрапляють у ситуацію визначення меж нормального й ненормального...

Підтримка підготовки цієї публікації не означає, що Європейська комісія підтверджує її зміст, який відображає лише думки авторів, і комісія не може нести відповідальність за будь-яке можливе використання цієї інформації.

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це **ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»**.

ISBN 978-617-7654-47-5

ISBN 978-617-7654-34-5

(Серія «Особливі прикмети»)

Copyright © Αντόννης Γεωργίου, 2005, 2008, 2011, 2015

© Андрій Савенко, український переклад, 2020

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2020

Любі наші Читачі й Читачки!

Книжка, яку ви тримаєте в руках, побачила світ завдяки програмі «Креативної Європи» «Художній переклад». Ця програма допомагає публікувати та популяризувати високоякісну європейську літературу. Участь у ній дала нам змогу накреслити нові шляхи у видавничому бізнесі та навчитися працювати для вас ще ефективніше.

Наша серія «Особливі прикмети: 10 бесід про ідентичність» — це своєрідний культурний краєвид сучасної Європи. Словами видатних європейських драматургів ми наголошуємо на тому, що всі люди без винятку безцінні саме тим, що різні, а ще намагаємося прищепити повагу до кожної ідентичності й навчитися бути повноправними європейцями.

10 дуже різних авторів і авторок — і безперечних класиків ХХ століття, і найновітніших зірок, поміж яких переможці й переможниці найпрестижнішої Літературної премії Європейського Союзу.

9 дуже різних країн — кожна з неповторною історією та культурою, із власними травмами та проблемами.

7 перекладачів і перекладачок, які не просто фахівці, а й промотори своїх «паралельних» культур в Україні.

Наші книжки можна не лише читати й розігрувати в театрі вашої безмежної уяви. Їх можна бачити на театральних сценах, слухати в Інтернеті й на радіо, переглядати на телебаченні й на YouTube-каналах. А для

тих, кому комфортніше комунікувати через гаджети, ми підготували доступ до цікавого аудіовізуального контенту через QR-коди.

Ви зможете зустрітися з нашими авторами й авторками у книгарнях, на книжкових ярмарках і фестивалях, почитати й послухати інтерв'ю з ними, а також долучитися до буккросінгових акцій, освітніх програм і важливих публічних обговорень і дискусій.

Стежте за нашими новинами на видавничому сайті:
<https://anetta-publishers.com/>

а також у групах проекту в соцмережах:
<https://anetta-publishers.com/pages/%2Fdramaticbook>

Ми різні — ми рівні!
Приємного вам прочитання!

<https://creativeeurope.in.ua/programs/9>

ЛЮБА МОЯ ПРАЛКО

(Три монологи)

Йокаста, жінка сорока років

Теби. Царський палац. Незадовго до викриття правди про Едипа. Йокаста... десь шістдесяти років... звертається до хору... механічно, так, наче виконує якусь роль, говорить у темряві, жодного руху не відбувається, лунає лише її голос.

ЙОКАСТА: ...«Було колись то Лаеві провіщено, від Феба — не скажу, але від слуг його, що повелінням долі вмре від сина він, який від нього в мене мав родитися. Але всі чули, що загинув Лай від рук чужинців на розпутті трьох доріг. Дитину ж через три дні по народженню, зв'язавши міцно ніжки, геть покинули батьківські руки в нетрях непрохідних гір. Так не збулось віщання Аполлонове — син батьковбивцею не став, і батько не від сина також поліг: хоча весь вік боявсь того»*.

Механічно повторює.

Дитину ж через три дні по народженню, міцно зв'язавши ніжки, кинули батьківські руки в нетрях непрохідних гір... кинули батьківські руки в нетрях непрохідних гір... у нетрях непрохідних гір...

На сцені запалюється світло, освітлює її постать. Вона рвучко спиняється, звертається до хору, спершу розлючено... а далі — з таким самим напруженням і схви-

* Софокл. Цар Едіп / пер. з грецьк. Б. Тена. — Київ, 1989. — С. 711–722.

льованістю, але й гідністю та силою, не сповільнюючи темп, іноді, наче охоплена пропасницею, але в жодному разі не мелодраматичним тоном...

...Маячня. Було все не так. Це неправда. Мені нічого не було відомим. Я ж мати. Мати. Я не відала б своє дитя. Моє. Я ж мати... Мати... Маячня. І кожна мати розуміє, що я ніколи... що я ніколи не залишила б... власне дитя. І кожен, хто відчув на собі ніжний материнський доторк, її любов, знає напевно, що я ніколи не змогла б... власне дитя. І це — брехня. Як і все інше. Усе. Усе — брехня. А я знаю правду. Як ніхто інший. Ніхто. Лише я, я, а не кожен писар, чи чабан, чи віщун. Я.

Він міг би бути моїм сином, але це не так. Він був і є моїм чоловіком. Чоловіком.

Мій чоловік, якого я роками визирала, роками! Звідтоді, як Лай, наляканий богами, мене кинув саму на нашому ліжку, цілими ночами на самоті, щоб постіль обпікала моє тіло, щоб я горнулась до теплих ковдр чи холодних простирадл, губилася в непевних снах, полювала на білих коней чи птахів блакитних, а моє тіло зав'ядало без доторку руки, роками у своєму ліжку старішати, не знаючи, що значить не спати на самоті, відчувати всю ніч на собі чоловічу руку, змішувати свій подих з іншим диханням, відчувати тепло чоловіка в собі і поруч із собою,

старішала,

але й далі продовжувала прокидатися сама в подружньому ліжку.

Він же мій чоловік, чоловік і батько моїх дітей, і, може, був і моїм сином. Можливо. Та зараз ним не є.

Від Лая я народила одне дитя, і воно пропало. Пропало, бо так безжально і несправедливо вирішили боги, але й боягузтво Лая, і моя слабодухість, бо, може, боги й вирішують, що в нас на долі написано, але це завжди

шите по нашій фігурі, і в наших руках завжди можливість його змінити, саме в наших руках, інакше, чим ми відрізняємося від диких звірів?

Від Лая я народила одне дитя, і не встигла ним на-милуватися, не обіймала його, не давала йому груди, не пізнала це чудо — з моїх грудей щойно явлене життя ссе якесь інше життя, ніколи воно не всміхалося мені, ніколи не називало мене «мама», лише я чула його плач, мені сказали, що воно народилося мертвим, але ж я чула його плач, «я чула його плач», тобі здалося, мені відповіли, здалося, була ти не при собі, замучена, розбита, себе не тямил ти, мені відповіли, це все — брехня, брехня, я його чула і роками продовжую чути, у снах, у нічних жахіттях, роками, довкола мене і в мені плакала дитина, плакала роками

затихла лише, коли з цим чоловіком, якого ви звете моїм сином, я народила інших дітей, затихла тоді, коли я народила інших дітей.

Коли я побачила його вперше, подумала, якби моя дитина була жива, певно, була б його віку, вдалася б у такого юнака, високого, стрункого, була б такою ж чорнявою, як і він, як і його батько, уже справжній чоловік, не підліток, уже, певно, кров його вирує у жаданні жінки, я могла би бути його матір'ю, подумала, але тоді мені було байдуже,

я мала скоритися наказу брата й одружитися з тим, хто переможно вирішить загадки Сфінкс, таке було рішення, мене ніхто ні про що не спитав, мене запропонували разом із тебським престолом, ні про того Лая, а він був старим і гидким, хоч на початку й добрим зі мною, тож я вирішила йому коритися й любити, подарувати йому багато дітей, але ж тоді з'явилося те про-роцтво,

від першої миті мене боги позначили, так, як позначають обраних, одних — для радощів, інших — для страждань, я ж віддала себе в науку стражданням на роки, із року в рік я радощів шукала, радощів і все, що в житті мені належить мати, а віддала натомість себе в науку до страждань надовго,

повірів словам Пітії про власного сина Лай, що з'явиться в майбутньому, повірів їй, та що він міг зрозуміти?, боги так далеко від нас, століттями на віддалі, і навіть якщо нам закортить, лишаються далеко, а ми ж їх тягнемо до себе силоміць, жбурляємо собі під ноги, вимагаємо пророцтв і вказівок, повірів словам Пітії, перелякався, до мене і пальцем не торкався, навіть не підходив, щоб я знічев'я не понесла, не народила його вбивцю.

Що він міг зрозуміти?

Жив у страху, нещасним, та чи життя це?, як тут зарадиш такому життю, нарешті — помер, кажуть, убили розбійники, потім розповідатимуть інше, та яка різниця?

убили,

на перепутті трьох доріг далеко звідси, він заплатив за власний злочин, ніколи я не вірила йому, ніколи, він збрехав мені, роками я чула плач своєї дитини довкола мене й у мені, чула дитячий плач і відчувала десь там, у грудях, там, у серці, пекучий біль, і мов у тумані бачила, як стара, яка мені допомагала розродитися, дає мені на мить в обійми немовля, а потім якісь руки його відібрали в мене, я цю стару знайшла багато років потому, вона вже померла, скажи мені, чи народилося воно живим?, скажи, живим? вона лиш заридала, лиш заридала і схопила мене за руки, так і випустила дух, нічого сука не сказала мені, боялася мого гніву, я розірвала б її на шматки власними руками, нічого мені не сказала, ди-

вилася лише переляканими очами, нічого не сказала, ніхто нічого не сказав, але я й так знала.

Я так само винна в його згині, я привела його у світ, я обдурила Лая якось уночі, скориставшись вином, курінням, зіллям та усім тим, що вміють жінки, моєю молодістю, жіночими манерами я його причарувала, затигла у своє ліжко й відчула, як у мені він засіває сина, свого вбивцю, свою жертву. Місяцями я зберігала від нього таємницю, віддалилася, зробити це було нескладно, він і так сам уникав мене немов зачумленої, наляканий небезпекою, що минула, робив узливання та жертви на честь богів, і плакав, мов шмаркач.

Я...

дихала, жила заради життя, що росте в мені, сиділа і кроїла льолі, цілими годинами, кроїла і відчувала, як воно в мені росте, уяви лишень, я носила в собі життя!, шила йому одєжинку, співала і розповідала казочки, і відчувала, як воно росте, це був найщасливіший час мого життя.

аж поки він не довідався!, я заклинала його всіма богами, я ж уживала зілля, казала йому, зілля, я, певно, народжу доньку, її подарував нам бог, бог, повторювала це йому, він мучив мене весь вечір, якби міг убити, вбив би, але не наважився, він мучив мене весь вечір, і я заприсяглась йому, вина теж на мені, присяглась, що, як буде хлопчик, він забере його, він світ за очі відішле його, щоб той не довідався, хто його батько, він наполіг, і, хай на мить єдину я зрадила власне дитя, сказала «так», звісно, я сподівалась, що буде дівчинка, сподівалася, що в мене вийде ошукати його, щось вигадую, я мушу врятувати свою дитину, мушу, я маю далеко втекти, маю сховатися, я сподівалась, мені вдасться, я мала такі надії,

але не змогла,

він ніколи того не визнав, твоя дитина мертва, сказав мені, для богів небажаним було це народження, мертвим народилося, сказав мені, я ридала, я кричала, я верещала, пустіть подивитися, пустіть подивитися, я не повірила йому, ніколи я не повірила б у це

я чула довкола себе плач, дитячий плач і мої груди заливав розпечений біль, й іноді було так, наче в тумані я бачила немовля, підвішене за ніжки, немовля з проколотими та набряклими ніжками, і чула плач дитини в мені й довкола мене, скрізь — плач, я ніколи йому не вірила і більше не сказала йому ні слова, більше ні слова

Коли мені повідомили сумну звістку, я мовчки повернулася до себе в покої, знайшла там скорботні шати, я знала свій обов'язок, однак я зовсім не засмутилася, для мене він помер тоді, коли забрав у мене мого сина і вбив його, свавільно, свавільно... зрештою — помер, «твої пророцтва, твої боги, їхні попередження — усе нікчемне!» — кричала я йому. Мені не було його шкода, і що більше подробиць переповідав раб, як на них напали розбійники, жорстокі, без краплі співчуття, ти вбив моє дитя, повторювала я про себе, убив моє життя, щоб жити самому, що тобі було ясно?, тобі слід було його залишити, слід було спробувати його виростити так, як і належить ростити сина й спадкоємця трону, і вже після того, як ти почув пророкування, спробуй-но просто змінити його, і якщо це врешті неможливо, і якщо він таки вирішив убити тебе, то в цьому була твоя вина, наша вина, що ми народили й виховали такого сина, ніхто ж не народжується вбивцею і особливо вбивцею своїх батьків, хіба ні?, хай би він виріс, а ти спостерігав би за ним зблизька, і якби побачив, що він готує насилля, тоді — роби те, що маєш, але навіть якби він тебе вбив, це ж воля Божа, хіба ти в це не вірив? воля

Божа, в яку ти свято вірив, а якщо вона від Бога, то як ти сподівався її уникнути, як?

що тобі було ясно?

ти вважав, що забезпечив собі безсмертя? нащо таке безсмертя, що з ним робити, злидню, ліпше — коротке життя, але хай воно буде таки життям!

Мені не було його шкода, ані тебанців, коли Сфінкс сіла на стінах міста й узялася їх убивати, чого їх жаліти, мене хтось пожалів? хтось чув, як ночами я оплакувала сина, хоч хтось? вони поринули в свої рутинні справи, у власні злидні, цікавилися лише посадами та грішми, кому на мене не було начхати? коли кудись потрапляє вогонь, він все спопеляє на тому місці, мене саму охопило полум'я, я горіла щомиті, і мені на них теж було начхати, я вся пересохла, втратила і жаль до будь-кого, і любов, мені не було їх шкода, тож хай накинеться на них Сфінкс зі своїм дурнуватим питанням і вб'є.

Пауза.

Він не мій син. Чоловік. Чоловік.

Пауза.

Я ясно пам'ятаю, як вперше зустріла його,

я послала рабинь подивитися на того, хто вбив загадку Сфінкс, лишень він ступив до палацу, щоб описати, який вигляд має мій новий чоловік, якого воля і наказ інших укотре привели до мене, і вони повернулися бігцем, а за ними до покоїв увірвалися крики, сміх, пісні, галас, шум міста, авлетисти* й архонти, я впізнала голос брата, вони вели переможця, нового царя до його заслуженої нагороди, я хотіла втекти, провалитися крізь землю, забігти в безлюдні краї, у гори, на узбережжя, сховатися, жити, ховаючи дихання за подувом вітру, коли він шумить у листві, чи за звуком прибою,

* Музиканти, які грають на авлі (сопілці).

говорити лише з дикими звірами та птахами, але не з людьми, із жодним із людей, ні з ким, «пані, пані», захекана найменша рабиня, «ах, пані»... лише змогла вичавити з себе, розпашіла від схвилювання, «він такий»... і її голос потонув у галасі... я не зрозуміла, вони прибули... він був таким юним, вона хотіла сказати, юним і прекрасним, як і будь-хто з молоді, — оце вона хотіла сказати мені, але не встигла.

Я бачила, як багато голів обертаються в мій бік, на мить усі балачки спинилися, вечоріло, сонце, як буває зазвичай цієї пори року, проклюнулося перед тим, як закотитися, у моєму вікні й блукало по кімнаті, воно на мить освітило гурт чоловіків, одного за одним, і тоді я побачила, що він неквапно повернув голову в мій бік... він міг би бути...

міг би бути...

був таким юним, запустив руку в свої в'юнкі кучері й усміхнувся мені, так по-дружньому, мило, розгублено, я забула геть усе,

моїм чоловіком,

я думала лише про це,

він зробив крок у мій бік, неголений, у його очах я побачила тіні...

моїм чоловіком,

думала лише про це, наблизився до мене неквапно, впевнено, як людина, яка вже давно мене знає, царице, я почула, як брат звертається до мене, мій чоловік, я думала лише про це

мій чоловік.

Пауза.

Рішуче.

Я йду геть.

Я знаю, які жажливі новини незабаром принесуть на сцену вісники, які от-от прибудуть,

я не боюсь,

я знаю, що він — чоловік мого життя, Едип, коло за колом він розмотає клубок своєї долі, щоб дістатися до своєї трагедії, і я нічим не можу зарадити. Знаю, бо я завжди відчувала, де правда. Хіба не є знання, яке відчуває жінка, сильнішим за істину? Хай чим та істина є? Хай якою вона є? Істина є тим, що кажу я, тим, що кажеш ти, я не знаю, і мене вже не цікавить, що таке істина.

Я йду геть.

Уже поночі. Настає осінь. Ночі стають довшими, раніше темнішає...

Я йду геть.

Знаю, вісник принесе колись і про мене звістку, що в зашморгу я хотіла звільнитися від гріхів. Маячня. Від яких гріхів? Які гріхи? Я не винна в тому, що народилася жінкою. Що виросла на самоті? Це не моя провина. Що хотіла любові, що любила — це не моя провина. Я нікому не заподіяла зла.

Він міг би бути моїм сином, але є моїм чоловіком, він — мій чоловік і батько моїх дітей, хоч і міг би... бути моїм сином. Міг би. Але не є, від Лая я народила одне дитя, і воно пропало, пропало...

а хай і був би він моєю дитиною, як кажете ви, це не рахується, бо його не було зі мною, лише через те, що я просто народила його? ні, ця дитина — не моя, від Лая я народила одне дитя, і воно пропало, моє дитя пропало, а мені залишився лише його плач, якусь мить я чула його, а потім... роками він переслідував мене аж до тієї миті, коли зі своїм чоловіком, тим, кого ви називаєте моїм дитям, я народила, і народила знов, і знов ...я народила з ним мою дитину, яка пропала

До публіки, але одночасно так, мовби дивиться крізь неї, кудись назовні й далеко...

Перш ніж піти, скажу і це. Висповідуюся. Адже не соромлюся. Чого мені соромитися?

Першої ночі, коли ми були разом, я зовсім не склепляла очей, а коли він, натомлений від того, що пізнав моє тіло, заснув, я стала і роздивлялася його, *чоло, вуста і шию, коліна, пальці й очі, груди, м'язи рук і стегна**, не мала сил насититися його юним тілом, його дужими членами, навіть тими його набряклими ногами, якби мій син був живий... подумала... певно, був би такого віку, був би таким самим юнаком, високим, струнким, чорнявим, як і цей, уже чоловіком, у якого кров вирувала б у жадання змішатись із жінкою,

«я могла б бути його матір'ю»,

«я могла б бути його матір'ю», несвідомо прошепотіла я,

перелякалась

на мить згадала про те давнє пророцтво

на мить мені здалося, що в його обличчі я бачу риси

Лая,

Пауза.

ні,

ні... я сказала,

але побачила

на мить,

я відчула істину, відчула її так, як лише жінка може її відчутти, вона затопила мене всю, але — дивина, вона не здалася мені чудернацькою, не здалася, це був мій вибір і я його зробила, навіть і так, мені було начхати,

Пауза.

навіть якщо так і є,

хай буде

* Я. Рицос, «Соната місячного світла».

від початку мене позначили, боги і доля, так, як позначають обраних, я не просила про це, чи, може, все обрала я сама?, я роки пожертвувала для страждань й іншого не хотіла, не хотіла іншої самотності, ось час пожити, подумала... а вирішила сама, і, якщо він може бути моїм сином, хай буде,

Пауза.

хай буде ним,

хай буде моїм сином,

і я не розкаюся

ні в чому.

Адже тоді, хоч як крути, мені було вже сорок.

Теревені

Кіпр. Вітальня в будинку, що належить середньому класу. Жінка десь 55 років. Можливо, вона в масці для обличчя, яку змиє до кінця вистави. Рука на телефоні (затримує її там, але не бере слухавку), потім — на кухні, нарізає нервово овочі для салату. Розмовляє, ходить будинком, виконує якісь дрібні хатні обов'язки, поставить каву варитися, завантажить пральну машину...

Чи просто сидить у піжамі перед вимкненим телевізором, тримаючи пульт у руці.

Рука на телефоні. Проте слухавку не бере. Починає з високих тонів. Знервована, але всі пояснення даватимуться невимушено і з гумором.

«Що знову трапилося, що трапилося?» Ось так він і скаже, сто відсотків. Якесь подруга допомогла б, еге ж! Але, ні, не телефонуватиму їй!

Хоч і хотіла б поговорити!

Про це, про інше;

його чимало тут у мене, ось тут (показує на груди), і безліч часу, тут або деінде, хочу, маю все розповісти...

Пауза.

не мати змоги з кимось поговорити, хоч із кимось, щоб знайшовся хоч хтось, хто тебе слухатиме й не перебиватиме, не порадитиме, не починатиме розводитися про своє...

Пауза.

як ми докотилися до того, що розмовляємо з собою...

Пауза.

А з ким мені поговорити?

Більшість навіть не може пригадати, як мене звать...

Пауза.

Так, мене звати не Ніца. (*Майже по-змовницьки до публіки.*) Ні, мене не нарекли Ніцою під час хрещення. Ім'я Ніца мені дала матуся, казала, сил не було в неї чути моє справжнє ім'я, хоча їй було відомо, звідки воно взялося...

Пауза. Щось пригадала.

Пришвидшує темп, наче теревенить з кимось, одночасно намацуючи пачку цигарок біля себе.

Позавчора прочитала в одному журналі, зараз не пригадаю в якому, так от, там ішлося про те, що імена, які ми носимо, впливають на наше життя, про всяке таке: випадки, збіги, думка лікарів, психологів, сила-силенна всього... В одному випадку винне ім'я, в іншому — знак зодіаку, а, знаєш, може бути і так. Одна моя тітка звалася Афродитою, і як не кортіло їй, сердешній, бути серцеїдкою, (*саркастично*) толку з того не було. А, з іншого боку, мій двоюрідний брат Іракліс дуже пишався тим, що називається Гераклом, найдивніше ж було в тому, що він тоді ще пішки під стіл ходив, проте завжди першим ліз у бійку, коли щось траплялося, але прожив небагато, з таким характером встрянути в якусь халепу не дивина, то й наклав головою, як і його тезко, той давній Геракл, хіба не так було?

Знаходить цигарки. Запалює одну.

так, так, (*іронічно*) прекрасні імена... сива давнина. І якби лише ці, у нас у родині ще є (*рачує на пальцях*): Афродита, Аристотель, Демостен, Плутарх, Патрокл, Атена, Еллада, — семеро. А потім двоюрідні: Артеміда, Геракл, він же Іракліс, Полінік, іще одна Атена, Аристид, і я (*пауза*) п'ята, остання...

це була ідея мого дідуся, діда Стилїса, хай Господь простить його душу. Ото був чолов'яга, не те, що нинішні. Самотужки розбивав скелі, щоб садити виноградники, якщо треба було, хапав рало, тягнув і так орав, а ввечері... орав бабусю і засївав дітей, і, як кажуть зліязики, не лише її, та мені відома лише його пристрасть до античної історії й імен звідти, тож він робив дітей, а тоді називав їх на честь богів та героїв, хотів, щоб звучали вони по-грецьки, велично! Проте це тривало не довго, імена оскубувалися, Афродита незабаром ставала Афрулою, Аристотель швиденько Арестїсом, Демостен — Такїсом, Плутарх — Плутїсом, Атена оберталася на Атенулу, тітка Еллада ставала Лалою, а Полїнік перетворювався на Пблоса (*рвучко зупиняється*).

Замовкла на хвильку, замислилася.

Знову базїкаю! Знову...

Що на мене найшло?

Не вперше я починаю так теревенити, сама з собою, але... з якого дива я все це згадала?

Повільно.

Певно... через Янніса... Янніса...

Пауза.

Швидше.

зустріла його матусю в торговельному центрі, не бачилися сто років, Марулі треба з кимось побалакати, вилити своє горе, звісно, про свого Яннакіса, ти диви Янніс у неї Яннакіс,

сказав їй, що влітку не завітає до матусі, не відпускають з роботи, а Марула (*копіює голос тієї*): «то вона його не відпускає, вона», — та іноземка, що вже чимало років живе з ним, зовсім звела його з розуму, каже: «Хвилююся за свого хлопчика...»... Ви чули, Янніс — хлопчик!

Нїжно.

Мій Янніс

Ну, добре, він іще молодий, але ж не дитина, йому майже тридцять п'ять років, (*по-хитрому, з кокетством*) це тоді він був іще дитиною, я йому про це казала, щоб подратувати, коли ми лежали в обіймах, після того, як добряче покохаємося,

Знов уповільнила темп, наче щось пригадавши.

так казала моя мама, Царство їй Небесне, коли заходилося про якусь сусідку, яку вона терпіти не могла, «вона, вона, ота виграла такого-то аж дим стояв, безсоромниця!», прямо лунає зараз у вухах, цікаво, що вона сказала б про мене, якби почула зараз те, що я кажу?

Пауза.

найімовірніше... так само мене назвала б... але — байдуже, мені все одно, найголовніше те, що в його обіймах я забувала все на світі, (*знову кокетливо, але з певною ностальгією*) голубив мене, казав мені солодкі слова,

наче по-справжньому відчуваю запах його поту, приходив щораз чистенький, напахчений, а потім... ставав спітнілим і стомленим мною...

Різка.

моєї провини нема, його матуся сама мені його привела, чи, радше, мене до нього, «з'їзди, забери його з військової частини» каже якомсь, щось там у неї трапилось, «то хай стопить попутки», тільки зібралася їй сказати, а вона — «моя крихіточка», у мене аж мову відібрало. Поїхала. Та замість крихітки мене чекав Янніс, як швидко вони ростуть, паршивці, у хакі й тактичному взутті, Яннакіс — справжнісінький чоловік, це я про Янніса, через поспіх я вискочила в тій білій спідничці, яку ношу вдома, що більше відкриває, ніж ховає, і від Янніса це не сховалося, увесь час, поки ми їхали, він сидів з опущеною головою і розглядав мої ноги, а я червоніла... потім — то те, то се... а тоді ж...

Знову різко, рубано.

не знаю, може, мені на роду таке написано, однак і я... хай як там було, усе сталося в належний йому час, нема на що нарікати

вчасно

Пауза.

Пригадуючи.

із Такісом тоді ми були за крок від того, щоб розійтися, кожен день — суцільна сварка... не стосунки — одна назва,

як ми до цього докотилися, не збагну. Такіс, мій перший та єдиний (на той час) чоловік...

Пауза.

усе життя маю за ним упадати, усе життя, наче той сон, який колись я постійно бачила

...я гналася за великою, червоною, прямо червонючою, блискучою кулею, гналася, гналася, але та постійно вислизала, і я страшенно стомилася, припинила бігти, та ну його, кажу, подивлюся, куди воно далі летітиме, а куля трішки піднялася в повітрі, зовсім трішечки і — бабах — вибухнула й упала мені під ноги,

як би це так сказати, луснута червона кулька, якій уже ніколи не злетіти, ось до чого докотився Такіс.

Якось під вечір... я раніше повернулася додому й застала його на ліжку в оточенні порножурналів; він пестив себе, «що це таке», я перейшла на крик, він на мить розгубився, «але ж останнім часом ти все хвора-хвора», (розлючено) диви, що мені закинув, потвора, так наче мені було не відомо про всіх його подружок, «що мені робити, як у тебе охота пропала, не встає», і де тільки взялося в мене стільки злості?, і я не думала спинятися, нагадала про кілька «невдач», він то полотнів, то червонів, нічого не сказав у відповідь, якби я в нього всадила ніж, йому боліло б менше. Хай йому грець, ліпше не думати... як ми до цього докотилися?

не знаю, не знаю, не хочу нічого згадувати

Пауза.

перший раз... (*повільно, замислено*) кажу і сама не йому тому віри... я з Яннісом... посеред якогось поля... а там... (*грайливо, з лукавством, але загалом стримано*) літо, жито скошене, у мене потім цятки від поколотого ще цілий тиждень не сходили, мов бичок навесні, «легше, легше», казала йому, «чекай», він кінчив тільки-но ми почали, так само, як і ми раніше кінчали, інакше й бути не могло,

Замислено, ніжно.

він цілував мене, а я аж тремтіла

Пауза.

Знову грайливо.

І хотів кохатися щохвилини, буквально щохвилини, та в такому віці хіба ми не всі такі?, пригадую і Такіса... тоді, на початку, постійно хотів затягнути мене кудись, щоб ми лишилися вдвох, спочатку все — найліпше, ...так і Янніс, і от утріскалися... по самі вуха,

він цілував мене, і в мене голова йшла обертом, він брав мене в обійми, і мені здавалося, що ще мить і я віддам Богу душу

Пауза.

Різно, швидко.

і вмів так на мене подивитися і так сказати... що обійми самі розходилися і приймали його любив мене...

я не вигадую, любив

тоді

а потім поїхав на навчання і зник...

Різно.

але тоді мене любив

і постійно питав «ти любиш мене? любиш?», а я не могла відповісти, та й що йому було відповідати?, я

й тоді не вмiла, та й дотепер не навчилася щось таке говорити, боюся таке казати, кохаю туди, кохаю сюди, як про це взагалі можна говорити, воно ж непiдйомне, хiба нi? коли ми були малими, то розкидалися такими словами навсiбiч, але потiм я вже не могла, i досi не можу!, як це — отак узяти i просто сказати «я люблю тебе, я тебе люблю», а навiть i скажи, як потiм з усього цього виплутатися?

Грайливо, з лукавством, але загалом стримано.

а в нього була ще така забаганка: полюбляв на мене дивитися голу, наполягав, а як я соромилася, «ну то й що?» вiдказував i теж зиркав на мене лукаво...

Пауза.

Рiшуче.

разом iз ним я вiдчула себе жiнкою, от що.

А було менi вже сорок рокiв...

Пауза.

Змiнює тон.

Я читала в газетах про Йоргулу. Не бачилися з нею вже тисячу рокiв. Вона померла вiд раку. Я жажнулася. Звiсно, менi було її шкода, але бiльше самiй лячно. Чого вогонь торкнеться, те i обпечеться, хiба не так кажуть? Смертi, смертi, смертi... Тiльки про смертi й чуеш. А те, що ми ще живi, нiби якась цiлковита випадковiсть.

Зупиняється. Щось пригадала.

...Цiлковита випадковiсть...

Саме це я якось сказала i Яннiсовi, щось у голову лiзе сьогоднi те, що стосується його... ми були в якомусь, побий його грiм, готелi, i я попросила, щоб вiн залишився зi мною на всю нiч, а той — «якось iншим разом», на що я йому кажу: «Хто знає, що станеться завтра?» i «Наше життя — цiлковита випадковiсть!», та й засмiялася,

хотiла ж бо лише одного: прокидатися бiля нього, i про це сказала, хоча одразу ж i пошкодувала, не слiд

було на нього нависати, ще й матуся його завжди крутилася поруч, я не хотіла, щоб вона про щось довідалася, бо знала, як нестерпно ревними можемо ставати ми, жінки, особливо, зі своїми мазунчиками,

і, все-таки, взяла та й сказала йому це. Уперше, відтоді як стала під вінець, лишилася на ніч і я в незнайомому місці, і на мить не склепила очей, а коли він натомлений заснув, піднялася і розглядала його з голови до ніг, *чоло, вуста і шию, коліна, пальці й очі, груди, м'язи рук і стегна*, не могла ним насититися

Він залишився.

Повільно.

було там йому вже двадцять, чи не було, а мені... могло б бути...

Пауза.

Швидко.

Десь за два тижні як поїхати на навчання, він подзвонив мені, був переляканий, я кинулася до нього, він уже чекав, трусячись як осиновий листочок, один із його друзів загинув, розбився на мотоциклі, він ридав, мов дитя, а я обійняла його, наче його мама, а тоді

Пауза.

узялася його цілувати і пестити

Із притиском.

невдалий час, не зараз, він сказав мені, але я не зупинялася й розпалила його, він опирався трохи, та я кинула його на себе, і ми зробили це, мов очманілі, я не розкаювалася потім, як би не так!, сталося так, як мало бути, а потім я взяла його в обійми, почала цілувати і примовляти...

Пауза.

він міг би бути... моїм сином

міг би

але був моїм чоловіком

Різно.

чоловіком

Зупиняється, мовчить якусь мить.

поночі вже

а я все базікаю, коли вже цьому край?

але треба виговоритися, сказати все, не тримати все в собі, доки воно лусне, тож хай я виговорюся на самоті, говоритиму сама, байдуже, хто слухає, хоча б стінам, столам, диванам, кріслам... пралці...

Пауза.

Змінює тон, із гумором і знов невимушено.

а ось це, як це воно мені спало на думку, в школі все сталося... перш ніж... ой, скільки ж років сплигло?! а наче вчора було, так от, наче бачу перед собою картину, як змінився з лиця той викладач — теології, до речі, коли на початку року, зачитуючи списком імена та прізвища учнів, дійшов до мого: «Йокаста!» і зніяковів

Іронічно вбік публіки.

а Йокаста, це ж я, хіба від початку не було ясно? відчуваю, наче виконую роль у якомусь поганючому спектаклі... так, мене нарекли Йокастою... дідусь... дев'ять місяців мама носила мене під серцем, а він — вишукував мені ім'я, таку обіцянку йому дав мій татко! а я ж сама була малою, щоб протестувати!, мало хто знає про це, Ніцою мене назвала мама, сил у неї не було кликати мене Йокастою, хоча і знала її історію, я завжди була Ніцою, з перших днів життя, Ніцою й лишилася, Йокасту чула кілька разів у школі, у нових класах, де мене ще не знали, навіть коли я виходила заміж священник, який нас вінчав, знаючи мене здавна, величав Ніцою, лише доньки вряди-годи, щоб попустувати, кличуть мене кіра* Йокасто, ні, геть забула про нього аж доки...

* Пані.

Пауза.

Про щось задумалася.

про що це я... а, так, мій викладач (*удає його мову*) «отож, дитинко, чимало забулося християнських імена, а тобі вони дали ім'я цієї... цієї збоченки», (*розлючено*) ага, от саме так і сказав, «збоченки», а тоді — так їй і треба було, бо, мовляв, не шанувала ні богів, ні законів, і спала з власним сином, розп'ятався зі своїми дурницями... колиска, що його гойдала, він теж її син? (*посилуючи голос*) через те, що народила? і вже її син? не годувала його молоком, не доглядала, не бачила, як він стає чоловіком, ніколи його поруч із нею не було, просто народила — і через те, він уже її син?

І весь цей час сама, сама-саменька чимало років, хіба йому втямки, що означає, коли ти — жінка, і на самоті.

Пауза.

Котра зараз?

Швидко якось поночіло, і дні зменшилися,
уже прохолодно стає, прикрию ліпше вікно,
минає літо, довшають ночі...

Пауза.

...із Такісом усе скінчилося блискавично, саме тому, як поїхав Янніс, тобто я все припинила, бо коли він був удома, звісно тоді, коли не вештався по своїх подружках, усе одно, що його не було, слід було з цим щось робити, надалі тривати так не могло, до того ж час не чекатиме

ми зростаємо

ми вирости!

іноді, коли я в кепському гуморі, думаю собі, чи кинути все (і всіх) під три чорти, піти куди очі дивляться і — будь, що буде, розчинитися, десь у горах, у морі, щоб там — ні душі, не було з ким перекинутися словом...

Пауза.

Різко.

котра вже там? ще рано, але ночі стають довшими, і скоро я почну замикатися вдома разом із телевізором... сил моїх нема...

колись розпочала... заняття з квіткарства, кераміки, також взялася за англійську

але... усе закинула

Пауза.

так зиму не перезимуєш

Шум із пральної машини, де віджимається одяг. Сильний, оглушливий.

Рішуче.

...от і машина завершила прання...

Люба моя пралко

Із колонок долинає «безбарвний» чоловічий голос, неначе нашвидку зачитує якийсь оголошення, на сцені нерухомо стоїть чоловік, спиною обернений до глядачів.

«Люба моя пралко», колись він мав намір написати театральну виставу з такою назвою, але зрештою нічого так і не написав, як і чимало іншого. Сцена мала бути... невеликою видовженою кімнатою, де, з одного боку стоять у ряд великі пральні машини, які працюють після того, як вкинути в них монети, і, можливо, кілька механічних сушарок для одягу, навпроти них — стільці, на яких порозсідалися різні, занурені в плин власних думок, особи: хтось читає газету, хтось слухає музику в навушниках, хтось поглядає раз у раз на годинник, — вони не розмовляють одне з одним, не знайомляться, ще чого!, а над усім цим шириться шум з пралок, повільний і монотонний звук, який наростає щоразу, коли машина віджимає прання, а потім знов повільне й монотонне гудіння, і все це повторюється за 10–15 хвилин, глядачі починають виказувати нетерпіння, хтось дивиться на годинник, хтось, імовірно, процідить «трясця твоїй...» і смикнеться підвестися й піти, тоді так само несподівано різні особи на сцені з тих місць, де вони є, почнуть говорити, кожна свій монолог, «люба моя пралко», усі разом і одночасно, і кожна — сама по собі, дивлячись навпроти себе на прання, на

свої віддзеркалення в скляних дверцятах, наче кожна сповідуватиметься їй, і розповідатиме, і відкриватиметься, і коли спиниться перша особа, почне наступна, а за нею — інша, а потім знову перша, третя, а за нею четверта, знову друга особа, моя улюблена пралко, кожна про своє, таке несхоже і таке однакове, повільно і рівним голосом, так монотонно розповідатимуть, голосом без барв і без емоцій, усе розповідатимуть своїй пралці, а кому ж іще?, пральна машина є річчю першої необхідності, вона — домашній друг (*потік його мовлення зненацька переривається*).

Чоловік десь 50–55 років... говорить до своєї пральної машини, на початку він сидить у зручному кріслі навпроти неї... мовить невиразно і якимось монотонно, стомлено, але з певною дозою самоіронії, шум із пралки звучить наче музичне віддзеркалення його слів, під час розповіді він дедалі більше «розпалюється». поступово підводиться й починає займатися виключно пранням, засипати пральний порошок, відбілювач тощо.

...я дав йому номер,

сказав, хай подзвонить, сходимо на каву, «хоч раз у житті й тобі її подадуть, як годиться» пожартував,

Різко.

Бачив його ввечері.

Різко.

Проходив повз готель.

Тепер він посміхається мені щоразу, коли бачить. Наче давні приятелі. Одразу несе каву, хоч я її й не замовляв, невже я такий передбачуваний? (*Пауза.*) Завтра працює у вечірню зміну. Сказав мені, коли ми прощалися. Ну, тобто вони закривалися, почав збиратися собі і я, ми пішли разом до автівок, «я побачу вас завтра» він

мені таким тоном... завтра моя зміна увечері, і посміхнувся до мене з натяком, мені принаймні так здалося, а я йому у відповідь: хай зателефонує, сходимо на каву, і жартома «хоч раз у житті і тобі її подадуть, як годиться»

так, я дав йому свій номер! роблю з себе посміховисько? (*голосно*) та знаю, так чи інак бачу це по очах тих, хто довкола, лишень десь перетнемося, зиркають на мене, але не так з осудом, як із глузом, мовляв, гляньте лише на цього дідугана

Різка.

та мені байдуже, я за тривалі роки вже призвичаївся до осудливих поглядів, до поглядів глумливих, а також поглядів, з яких виплескується ненависть, навіть до таких я звик, і вони не наповнюють маревом жахів мій сон... уже не наповнюють,

я навіть почав їх розуміти,

Задумливо.

лише до сумних очей своєї матері я так і не зміг звикнути, ні коли вона ще була жива, ні тепер, коли сплигло чимало років... сказав, зателефонує, «увечері?» запитую, «увечері?», і хай як мені кортіло, але я відчув, як непомітно бринить жаданням його голос, «чом би й ні?!» він у відповідь, «чом би й ні?!»,

Різка.

відповів мені «чом би й ні?!»

Пауза.

кудись сходимо, я ж не можу запросити його сюди, у цей дім... (*говорить «поетично», але з відчутною дрібкою самоіронії та сарказму, спершу добре відчутною, але яка дедалі меншатиме*) як про таке казала пані з «Сонати»*, цей дім нікого більше не приймає, нікому

* Поема Я. Ріцоса «Соната місячного світла», центральним образом якої є мертвий будинок, який не хоче ні пустити до себе ліричного героя, ні відпустити його.

більше в ньому не вміститись, у ньому побувало чимало людей, приходили йшли, приходили й ішли, просто йшли... багато хто! на стінах ще кружляють відбитки оголених тіл, як вони кружляли навколо мене і в мені, як кружляє в пранні білизна, і кожен у мені пробуджує спогади та почуття,

у цьому домі для інших уже немає місця, на диванах і в кріслах попросиділо безліч людей, на ліжку, при кухонному столі, сила-силенна їх пройшла крізь нього, залишивши по собі тіні, на підлозі, на вицвілих килимах, на зіпсованих меблях, усе — мотлох, від рук, які їх торкалися, очей, які на них дивилися,

цей дім нікого більше не приймає,

проминули, лишивши по собі тільки тіні та пилюку, пилюку, аж доки лишилася сама пилюка, скрізь — тонни пилу, він затулив світло, забарвивши порт'єри землястим кольором, упав на крісла, вкривши усі відсутності, на зів'ялі квіти, що засмерділися, на дзеркала, які втратили зір, на книжки, і от через це я більше не подорожую,

пилюка (мені це точно відомо) одного дня вкриє й мене, певно, це буде якийсь недільний вечір, я ляжу рано спати, і пилюка вкриє мене всього, і ось такого, притрушеного пилюкою, мене знайдуть скраєчку мого вузького ліжка,

бач, я навіть попіклувався, щоб біля мене залишилося місце для того, хто, імовірно, прийде, прийде, щоб лишитися, лишитися хоча б до ранку,

навіть на дверному засуві вони побачать пил, наче я виходив назовні століття тому, дехто почне сумніватися, «ми ж учора бачили його біля кіоску», вони, щасливці, не здогадуються, що, коли нас залишають геть усі, навіть остання надія — *як не постарішати, як не*

*постаріти на самоті**, коли навалюється відчай, то засипає тоннами пилюки все довкола за лічені години,

Пауза.

*Змінює манеру, в голосі відчутно самоіронію.
як же обійтися без мелодраматизму?!*

Пауза.

Нервово.

сказав, подзвонить, сказав, подзвонить, «увечері, ввечері», «чом би й ні?», «чом би й ні?», так і сказав, «чом би й ні?»!

Долинає гомін, гул барабанів, свист... Підводиться, підходить до вікна і дивиться.

Що це за гамір? Хто там кричить?

Мммм... демонстрація. Демонстрація?

Визирає з вікна.

Що вони кричать? Не можу розібрати. Проти кого все це? Певно, це протест проти якоїсь нової війни, яких дедалі більше, демонстрація протесту, яких дедалі менше,

Із подивом.

ти ба, у світі ще лишилася молодь із прапорами?!

існує молодь із прапорами, молодь зі свічками та гнівом, якій не все одно, і це ставлення виходить далеко за межі її інтересів... юнь... (трохи лукаво) прекрасна юнь розгнівана,

Помалу гамір стихається.

Кричить у вікно, майже сміючись, майже грайливо.

ВІЙЙЙННУУ ГЕЕЕТЬ!

Раптом стає серйозним.

* Алюзія на поезію К. Димули «Несподіванки»:

З усіх видінь, які на ноги я звела,
оце було найбільш болючим:
не доживати вік на самоті.

минули вже ті часи, коли я про щось кричав, через щось гнівався, через війни, так, я дуже гніваюсь через війни, але — тут, узаперті та на самоті, сам-один сиджу та гніваюся на бідність, несправедливість,

Підвищує голос.

гніваюся, коли бачу дітей, які плачуть, коли хтось кривдить дітей, гніваюся на дурість, дурість, що нас затопила, знаєш, якою небезпечною вона є? панує над нами і нас нищить, гніваюсь на таку неохопну дурість... гніваюся, але на самоті, та цього недостатньо... поруч із нами люди живуть і помирають, помирають жорстоко й несправедливо, і ми маємо докласти зусиль... і я гніваюся на такі «і», «але», і кричу, але кричу тут, на самоті, а вже недостатньо кричати на самоті, лише цього не досить, не досить бути тут на самоті

минув уже той час, щоб виходити й кричати, гніватися, а також радіти з іншими дечому... спільному, такому, що об'єднує з іншими, дечому колективному, так, як колись — святкувати щось, будь-що, що виходить за межі твого особистого

Задумливо.

останнім часом я простягаю руку до людей, жебракую... нічого, простягаю руку до людей, простягаю руку, намагаюся зрозуміти, що мене єднає з ними, але не отримую ні відповіді, ні монетки... видається, що я нікому не потрібний, але десь углибині, і це мене лякає більше, видається, що і я нікого не потребую, більше я не можу потребувати когось, для мене це нині розкіш отож, чи ця молодь знає, що і після їхньої смерті, хтось інший вигукуватиме гасла про мир, і не лише це, тоді як вони (і ми) будемо відсутніми, та нас нікому не бракуватиме?

ні, я не боюся смерті, саму ідею смерті — так, саме її понад усе інше, але, ще раз, і з нею я впорався б, але не на самоті, не замкнений отут, не так

я не зношу тлін, той тлін, який я почав відчувати в собі і довкола, у тілі, у голові, а також у тому, що дехто зве душею, хай чим це є, навіть там він проклюнувся і мене точить повільно

Тиша... Сидить зі спокійнішим виглядом каяття.

позавчора я знову ходив до парку, було тихо, майже нікого, добряче так походив, колись навідувався туди, щоб знайти партнерів, хоча б для сексу, тепер здебільшого за звичкою ходжу, (*іронічно*) не тому, що більше не хочу, але хто мене ось такого захоче?, лінуюся трохи, лінуватися — ось потрібне слово, ліньки мені знову і знов починати це дійство, з його сподіванням і немимучим розчаруванням, та й тіло моє постаріло, більше мене не слухається

обмежуюся тим, що дивлюся

...це так зворушує — дивитися на юнаків, як вони намагаються сховатися в кущах і за деревами, цілуватися, пестити один одного, а по завершенні — похапцем спустошені одягаються та йдуть геть, але... коли я стежу за ними... за мить до завершення, тоді, коли вони ще борюкаються переді мною, такі красиві та міцні, юні, сповнені пристрасті й потягу, я щораз згадую ці рядки...

Марево-місто,
у брудно-жовтавій мряці зимового світанку
хвилі юрми по лондонському мосту, одна за одною,
мені й гадки не було, що смерть забрала вже багатьох, один за одним*.

Гуркіт пралки, що сушить одяг. Сильний, оглушливий. Раптово припиняється. Тиша. Він вийматиме одяг, роз-

* Т. С. Еліот «Спустошена земля».

кладаючи його, здебільшого чоловічу білизну, по кімнаті й продовжує говорити.

Говорить повільно, щось пригадуючи, спершу трохи затинаючись.

от і зараз... навіть зараз більше... ну, тобто зараз частіше, не як колись... а от зараз

напрочуд ясно пам'ятаю ту ніч,
але іншого, того — туманно — більше як певний образ, як ідею,

але тієї ночі... пам'ятаю все наяву... ніч без місяця... не пам'ятаю, щоб місяць був... а от зірки були... зоряна ніч,

чимало років минуло.

Пауза.

я був тоді ще студентом, канікули, літо, ми зустрілися на набережній десь так під вечір, обоє були ще шмаркачами жовторотими, дивилися один на одного, але не знали, як підійти, почати, не пам'ятаю, хто наважився на перший крок, підійшли до моря, у зоряному світлі його оголеність видалася мені скульптурною, наче ікона, до якої роками я хотів припасти, але боявся, ми скупалися, і не лише, на нас...

як наяву

поначіплялося безліч зірок... ми довго лежали нерухомі й дивилися вгору, безліч зірок, він стиснув мені руку, такий потужний момент, що я був ладен покохати цю людину, незнайомця, з яким щойно кохався, вперше і востаннє... як багато ще буде тих перших та останніх разів я тоді не знав, а якщо знав би

потім це зрозумів, що таких митей ніколи не буває багато, потім, уже згодом, але було вже пізно, тоді... тоді я міркував інакше, зовсім по-іншому...

ми почули голоси, якісь крики, перелякалися, одягаючись у темряві, я помилково вдягнув його спідне, у нас був однаковий темний колір,

я тобі про це вже розповідав безліч разів,

я відразу це зрозумів, відчув його тіло в моєму, не сказав нічого, мені сподобалося, мене розбурхала ідея, що я носив його з собою, такого гарнюню, я не запропонував йому знов зустрітися, не розходитися назавжди, нічого не сказав, не було потреби... тоді... тоді я думав по-іншому, отримав лише один спогад та його труси, і пішов геть.

Перші... іноді, коли я не в собі, досить лише кинути на них погляд, і одразу з'являються моря та зірки, і мене переповнює юність, та юність, яка тоді ще не встигла мене зруйнувати, навпаки, обіцяла багато, дуже багато

Пауза.

Перші...

Змінює тон, говорить швидко з певною гіркотою.

потім я жартома попросив у когось іншого помінятися білизною, а потім ще в когось, і почалося

колекціонування
що за безумство?!

із такою затятістю, що перетворилося практично на хворобу. Найчастіше, коли я це просив, на мене косо дивилися, хоча хтось посміхався і починав мене дражнити, іноді я вдавався до цілої системи трюків, щоб отримати бажане,

безумство,

бувало й таке, що я йшов, одягнувши на себе власне спідне і чуже, яке я сховав чи забув витягнути зі штанів чи піджака,

безумство,

Пауза...

Задумується... Мріє, пригадуючи.

на нас було безліч зірок... ми довго лежали нерухомі й дивилися вгору, безліч зірок, він стиснув мені руку, такий потужний момент, що я був ладен покохати цю людину, незнайомця...

Різко, змінюючи тон, розкладаючи заразом прання, швидко, рубано, впевнений у тому, що каже.

Треба вдягтися. Я спізнився, спізнився.

Піду в театр. А що ще робити?

«Йокаста, жінка сорока років», щось таке. Якась сучасна експериментальна постановка, певно, з тих, які змінюють міф. І не набридне їм писати про Едипа та Йокасту і їхні любові? Ні, щоб написати щось сучасне, модернове, щось нове, щось власне, таке, що належить тільки їм, про проблеми сьогодення, поруч із нами безліч звичайних людей із такими шаленими пристрастями, що можуть стати основою якоїсь трагедії, чимало людей поруч із нами стоять беззвучно на своїх Термопілах, на своїх Ватерлоо тощо, беззвучно і героїчно, щоночі підраховуючи втрати, колись зникнуть і вони з тим сумом в очах, гострим мов уламок скла, коли вони прийшли?, коли зникли?, що робили за життя?, звісно, якісь спогади залишаться в нечисленних приятелів, гарний батько, гідний партнер, друг, цього теж немало, але як шкода, що ті про це нічого не знали, ніколи, ніколи про них не повідомляла жодна Історія

«люба моя пралко» колись казав я, якби я міг, то зробив би це й зараз, але... казав, що я написав би п'єсу з такою назвою, мене, звісно, випередили інші, які випустили фільм зі згадуванням пральної машини в назві, але я хотів написати саме п'єсу

усе крутиться в голові: епізоди, типажі,

реальні персонажі, майже реальні, майже, адже жоден театр не може замістити життя, персонажі живі,

вони всі тут — у голові, намагаються вирватися, побігти сценою, поговорити, просто, по-справжньому, дійсно, *(розлючено вибухає)* як же мене втомлюють усі ці глибокодумні аналізи зі сцени, ці монологи та базікання, усі ці «розвідки» на тему життя, і смерті, і всього, чого забажаєш, як мене вганяють у сон усі ці штучні жести та кліше з удаванням сильних почуттів

...якби усі ті, хто пише, щось знали про справжні сильні почуття...

Різко, з відчаєм.

сказав, зателефонує,

Різко.

не зателефонував

Пауза.

Швидкомовкою, рішуче.

усе, запізнився,

знову розпатякався,

схожу!

А що ще робити? Може, потім зазирну в парк? А завтра ввечері заскочу до готелю, побачу малого, може, запишусь також у його спортклуб?

Говорить і одночасно вдягається, розпалюється... через усе, що каже.

я підкараулю його, коли він виходитиме з душа і краплі, стікаючи, пеститимуть його дуже молоде тіло і мої втомлені очі разом із запотілими, прямо мокрими дзеркалами засліплено зітхатимуть через його вигляд і повертатимуть йому чоло, вуста і шию, коліна, пальці й очі, груди, м'язи рук і стегна з такою любов'ю та зворушенням...

Пауза.

він того не бачить

але є прекрасним, прекрасним у тому *сором'язливому юнацькому* екстазі*, що заливає його таке вже по-дорослому чоловіче обличчя

він цього, певно, не знає, але хто з нас знає себе, свою красу та безмежну силу, що в нас захована? усе біжимо й біжимо, звідки візьметься час на мрії? а все, що народжуємо з себе, є маленькими, консервативними мрійками, такими жалюгідними; також і місце, де ми живемо, є замалим, наші міста — провінційними, а мрії потребують широких просторів і нескінченних шляхів, мрії потребують...

мрії... великі й малі, дурнуваті, безумні, кольорові, мрії, що ховаються глибоко, і ти не наслідуюєшся навіть їх мріяти

Пауза.

коли він прийде (якщо прийде!), я хочу йому розповісти про це

Пауза.

ну, хоч помрієш!

Безвиразно.

помрієш...

помрієш

лише

це

Пауза.

Помрієш.

На певний час западає тиша; він готовий вийти.

усе, запізнився,

знову розпатякався,

Різко.

сказав же, схожу!

Пауза.

* Я. Ріцос «Соната місячного світла».

не телефонував

Пауза.

А що ще робити? (*Із самоіронією.*) Потім напишу про це віршик... Потім!

Котра вже година? Рано, але вже настала ніч, ночі подовшали, і світ зарано поринає в пільму, минає й це літо, уже, по-суті, осінь, прохолодно, на вечір уже закриваю вікна, іде зима

Збирається виходити, спиняється, спирається на пральну машину, наче про щось замислився.

Люба моя пралко, любя пралко... вона точно мала б успіх, лише назва — дещо незвичайна, щоб викликати суперечки... пралко... хай яким самотнім кожен з нас був би, їй звірятиме свої думки, їй розповідатимуть та розповідатимуть, перший спинятиметься і починатиме наступний, потім — третій, потім — знов перший, третій, четверта, знову другий... Люба моя пралко, кожен про своє, таке несхоже і таке однакове, повільно та рівним голосом, так монотонно розповідатимуть, голосом без барв і без запахів, усе розповідатимуть своїй пралці, а кому ж іще?, пральна машина є річчю першої необхідності, вона — домашній друг

і найголовніше — пральна машина очищує

...кожну пляму

Майже кричить.

чи це пролита кава, чи вино, чи піт, сльози, кров, лайно, сперма, чи просто пилюка, чи докори сумління, гріхи, хай якими вони будуть

...чи це просто час... (*повільно*) так, час

На порозі, з іронією та гіркотою.

Люба моя пралко... Люба...

Темрява, музика, шум пральної машини, повторюваний і монотонний.

ХВОРОБА

Дійові особи:

ЖІНКА, десь 70 років

МОЛОДИК, десь 30 років

КЛОУН (роль виконує той самий актор, який грає молодика)

Кімната у старому будинку. Письмовий стіл. Книжкові шафи, заповнені книжками. Скрізь папірці, нотатки, вирізки з газет, журналів, усе завалено паперами, вони скрізь — по стінах, на столі, на стільцях.

Жінка десь 70 років ходить туди-сюди між цими столами, беручи деякі з нотаток...

ЖІНКА (пригадує): Я бачила колись сон... якщо це був сон... (шукає кланіть паперу, щоб щось записати; записує) трава вигоріла, стелиться, охоплюючи зусібіч невеликий пагорб. Його схили плавно збігають праворуч і ліворуч і до переднього краю сцени. Сцени? (продовжує) Сліпуче світло. У глибині простягається гола рівнина, що сходиться з небом без хмар. І я була зарита високо, аж по пояс, на цьому пагорбі, точно по його центру в руці я тримала парасольку, таку гарненьку!, а в іншій — дзеркальце, і бачила в ньому своє обличчя (пауза). О, які це були чудові дні! (пауза) а потім я була зарита по шию, капелюшок на голові, очі заплющені. Голова, що вже не

може повертатися, ні нахилитися не може, ні підвестися, лишається суворо незворушною, і, спрямовані чітко прямо, рухаються лише очі, а я маю постійно дивитися вперед і окидати оком усе, куди лише сягає погляд*... нічого не існує... лише безкрая рівнина і світло, що згасає, о, які то були чудові дні... і прокинулася, о, які чудові та щасливі дні! і я записую це все прямо зараз, (пише) сьогодні, 10 лютого вранці, записую, (пауза, із сумнівом у голосі, наче лякається того, що пише) щоб не забути, (потім розлючено) останнім часом забуваю, геть усе забуваю... (бере якийсь клапоть і читає) Лише повернулася додому; серце ледь не вистрибує з грудей, вийшла... на закупи? хіба не це я роблю чимало років?.. принаймні я так вважаю, що робила це чимало років, постійно, доки живу одна, зовсім одна?.. оскільки більше тут нема жодної живої душі? не пам'ятаю, звідколи, але я ж живу сама! проходила повз Площу, там були дітлахи, велика така зграя... діти? та чи вони діти? я сказала «добровечір», один обернувся, глянув на мене і (читає з невпевненістю в голосі) сказав мені: «Шльондра!» — шокована, я прикипіла до того самого місця, подумала «що??», обернулася глянути на них, зграйка дітлахів, навіть не підлітки, та чи вони діти? (далі вагаючись) «що ти тут забула, стара паскудо?» — сказав один з них, я розгубилася, почала задкувати, а тоді розвернулася і взялася бігти до свого будинку, за спиною я почула їхній сміх та вигуки, а люди довкола дивилися на все це, і хоч один смикнувся б, мені здалося, що де-хто навіть зареготав, цей їхній сміх, я перечепилася й упала, вдарилася ногою, побачила кров, але ніхто не кинувся мені на допомогу, я забігла сюди і замкнулася на всі засуви... але — навіщо? і боюся — навіщо?

* У тексті використані фрагменти з авторських ремарок С. Бекета до п'єси «Щасливі дні».

(пауза)

навіщо я про це пишу, навіщо?

(кричить) і навіщо збираю все це *(дивиться довкола себе)*

(починає метушитися, хапає клатті, деякі читає з хвилюванням, обуренням чи жахом — аркуші можна показати за допомогою проєктора (слайди чи відео) — спроектовані на сцену або на весь театр)

три вибухи

новий напад, що забрав багато життів,
Масштабність цього суспільного прокляття
спричинив смерть понад 500 осіб.

коштувало життя 10 особам; 30 зазнали
ушкоджень

унаслідок чого загинуло щонайменше 18 жінок
із дітьми, які перебували там у той час
сотні тисяч, можливо, й мільйонів, людей гинуть
щороку

Унаслідок атаки загинуло 35 людей; ще шестеро
зазнали поранення

нелюдських групових зґвалтувань у підвалі
сиротинцю

Надії на порятунок 53 нелегальних мігрантів,
які на надувному човні вийшли у відкрите море,
практично не лишилося

Приблизно 18 мільйонів африканських дітей
залишаються сиротами через те, що їхні батьки
померли від СНІДу

Макабричне збирання останків загиблих
переконалися, що він перевозив у закритому
кузові сміттєвоза шістьох нелегалів

перед їхнім поглядом постала жаклива картина
ціллю якої були два автобуси, як стало відомо з

джерел, пов'язаних зі Службою безпеки
після припинення урагану тисячі людей туляться
в тимчасових таборах біженців
...подвійної атаки підричників
Сотні обвуглених тіл, багато яких неможливо
розпізнати

*(пауза, думає і одночасно «пише» (на стіні, у повітрі,
на підлозі), говорить приглушено, немов спокутується)*

ніхто не має забувати про жах, про жах, забувати,
ніхто, повториться, не має, про жах, про терор, забуваю,
забуваємо, усі, усі ми забуваємо, і тоді, знову жах, жах,
забуваємо, жах, забуваємо, забуваємо, зрештою всі ми
забуваємо, забуваю я, забуваємо чи ні? лише я? забуваю
забути? як усі, забуваю забути, забуваю, ні, забувають
вони, але якщо не забувати, як жити далі, але якщо за-
бути, як далі жити... *(повторює механічно, наче виконує
шкільну вправу)* щоб не забувати, забуваю, жах, забуваю,
забула, починаю забувати, забуваю, забула, забуваю, за-
була, що ще? забуваю

(витягає з кишені інший клапоть, починає читати)

тисячі загиблих від землетрусу; влада
побоюється наступного спалаху епідемій

*(зупиняється, думає про щось, починає говорити, по-
вільно, з нейтральними інтонаціями, потім схвильована
починає говорити з переляком)*

Поява хвороби пов'язана з накопиченням у мозку
токсичних похідних біохімічних процесів.

Хвороба проявляє себе повільно та поступово, спер-
шу з'являються порушення короткочасної пам'яті та
розлад особистості легкого ступеню, наприклад, апатія.

Поява хвороби... *(силиться пригадати)*

(продовжує) Потім ураження зазнають вищі мозкові функції: здатність до мислення як впорядкованого процесу. Хворий не в змозі організувати своє життя.

Зрештою настає кінетична апраксія. Хворий нездатний самостійно обслуговувати себе. Його смерть настає в середньому через 6–8 років. *(повторює механічно)* Поява хвороби...

(зупиняється, тон зверхній, викладач на лекції)

Тепер послухайте мене уважно. Увага! Я вважаю, що хворий має знати точно, увага сюди...

(по-дитячому, наче читає казку)

Стадія перша: Хворий постійно повторює одне й те саме, йому важко добрати потрібних слів для буденних речей, він легко губиться у місцях, які перше чудово знав; з'являються зміни в поведінці... *(змінює інтонацію, спершу наче наспівуючи, трохи дразливо, потім силується пригадати і в кінці вже перелякано)* хворий, хворий/ стілець, стілець/ це — стілець/ це — стіл, стіл/ стіл?/ стілець, стілець/ це — стілець...

Стадія друга *(по-дитячому, наче читає казку)*: Хворий починає скрізь безцільно вештатися, стає дратівливим; у нього виникають галюцинації. Особа починає нехтувати гігієною, а в багатьох кардинально змінюються харчові звички. За хворим уже потрібен догляд цілодобовий.

Стадія третя: На цій стадії з хворим трапляються нещасні випадки через проблеми з координацією рухів; він потребує допомоги під час одягання, споживання їжі, догляду за собою. *(змінює інтонацію та робить механічні рухи руками й ногами, спочатку жартома, але поволі з тривогою намагається пригадати)* ліва — вгору, права — вниз, чи ліва — вниз, права — вгору? оце — рука, а це — нога, одна нога — вперед, а інша потім до неї, а потім знову — одна вперед, а інша — до неї... *(інтонація*

стає похмурою) ступаю вперед, ступаю... стежка-стежечка, ступаю вперед...

(майже зриваючись) Стадія четверта: Хворий більше не здатний себе обслуговувати. Він втрачає здатність говорити, не розуміє, коли до нього звертаються, нічого не пам'ятає. Потребує цілодобового догляду.

(упорядковує клапті довкола себе, щось шукає в них, знову занурюється в спогади, змінює трохи свій голос, басом говорить із сухими офіційними інтонаціями, когось удає)

з Вами все в нормі, абсолютно, але ж вік! він змушує нас удатися до певних заходів, Ви приймаєте ліки? вітаміни? у Вашій родині з кимось траплялися схожі випадки? я про захворювання, хай вас не лякає це слово, вимовіть його, тепер воно цілком буденне *(вигукує майже тріумфально, з іронією)*, «хвороба нашої доби»... от що це таке, ні, ні, Вас це не стосується, просто коли йдеться про такий вік, ми завжди вживаємо заходи, Ви живете сама, чи не так?

(спиняється, говорить нормальним тоном, пригадуючи) У родині? У нас? Чи було?

...дідусь, дядько моєї мами, жив роками на самоті, був трохи дивакуватим, сусіди нас попередили, поїхала я, одразу й не впізнала його, але він так постарішав за такий короткий час, не будинок — руїна, від самого тхнуло жахливо, спершу він поводився агресивно, потім заспокоївся, наче врешті допетрав, хто я йому, «а, це — ти!», це — ти, повторював, я розчулилася, подумала, що він мене впізнав... «багато років її не бачив», сказав сусідці... це ж моя мама, каже, Елені, так мене назвав

Його помістили в спеціальний заклад, *(іронічно)* яка розкіш! Я була там лише раз чи двічі, там він і помер, але я зареклася туди навідуватися, там було багато літніх людей і я їх боялася, боялася їхніх пустих поглядів,

коли ти входила, вони кидалися до тебе, наче хотіли... щось сказати, щось почути... останнього разу, коли я там була, мене схопила за руку якась стара і стисла її щосили, вона була дуже худа, але стисла сильно, аж боляче, і сказала «Христос воскрес!», надворі був серпень!, а вона «Христос воскрес» і «Христос воскрес», мені стало боляче, і я зойкнула, прибігли санітари, а вона не спинялася, «Христос воскрес?», розлютилася, вони не могли розтиснути її руку і відірвати від мене, «Христос воскрес?», і тоді я збагнула, що вона не вітає мене цими словами, а питає, чи воскрес Христос, вона запитувала мене...

(спиняється спантеличена, дивиться довкола, охоплює поглядом кімнату, наче читає щось на білих стінах, на стелі)

Слова, певно, були моїм життям, слова, я знаю їх, уявляю їх, відчуваю та бачу довкола, безліч книг, невже я їх усі прочитала? і всі ці нотатки тут і там, невже це я їх лишила? але їх так багато, не може такого бути, що це могло б означати? так багато слів! колись я, певно, могла їх пригадати, але зараз усе плутаю, що більше спливає часу, то плутанішим усе стає, так, я гублю слова, забуваю останнім часом, усе забуваю... *(кричить)* так багато книжок... так багато слів, чи справді вони всі нам потрібні? я гублю свої слова, але, гублячи їх, я втрачаю себе, гублюся, як жити у світі без слів? без слів неможливо, вони були моїм життям, стабільним, вираженим, як самі мої слова, а тепер вони тікають від мене, наче хтось відкрив моє вікно і їх підхоплює вітер чи ще гірше — хтось їх спеціально стирає, тримає гумку і тре, і разом з ними стирає моє життя і... і коли не лишиться, що пам'ятати про себе, як тоді існувати? тоді навіщо жити? жити? ось так?

(піднімає з підлоги світлину, дивиться на неї, пригадує) я зодягалась у все червоне, довгі сукні, як пеплоси в античній трагедії, а червоні, бо наче кров, і все довкола мене теж червоне, і я говорила до своїх дітей, їх тисячі, неохопний натовп, доки сягав погляд, і це все були мої діти, а прямо переді мною двоє на колінах, щоб слухатись мене, і ці були моїми дітьми, як і тисячі інших, усі вони — мої, говорила до них, власне, кричала, репетувала, але вони не слухали, гинули переді мною, убивали одне одного, різали одне одного, а я зверталась до них, власне, говорила до відтятих ніг, відрізаних голів, розтروщених облич, зупиніться, волала я, як волаю зараз, ви всі мої діти, беріть моє, і я виривала та роздавала шматки себе, руки, ноги, груди, але продовжувала бути неподільною і гукати «не вбивайте одне одного, беріть моє», і роздавала шматки себе, щоб вони їли, але ті вгризалися в мене і продовжували вбивати одне одного, чому вони це роблять? і я говорила далі з відтятими ногами, з відрізаними головами, чому вони вбивають одне одного? чому забувають? вони забувають, що завжди вбивають одне одного, і нічого не змінюється, завжди взаємно знищують себе, завжди забувають, чому вони забувають?

(бере одну за одною вирізки з газет, читає нерозбірливо, гарячково, майже в шалі, переплутуючи слова)

Тридцять п'ять осіб загинули вчора, інші 60 зазнали поранень.

Серед мертвих було двоє неповнолітніх 15-ти і 16-ти років.

«Технічною помилкою» назвали загибель 18 цивільних осіб, більшість яких була дітьми.

Сто шістнадцятеро дітей загинуло від початку року.

Внаслідок чого декого з пасажирів розірвало на шматки.

Кількість жертв спланованої низки вибухів сьогоднішньої терористичної атаки сягнула 143 осіб.

З лікарні повідомили про 88 загиблих і 105 поранених.

(пауза, читає повільно, охоплена жахом) Убиті лежать перед нами, кинуті абияк на землю, подружжя, двоє діток 4 і 6 років, хлопчик, дівчинка та бабуся... Вони обійнялися та притулилися голівками одне до одного. Схоже, їх убила одна й та сама куля. Я припустила, що вони, певно, бачили, як убивці вбивали їхніх батьків і перелякані обнялися

(зупиняється. Змінює тон. Пригадує діалог — його наведено далі. Розмова точиться між нею і молодим чоловіком, який з'являється несподівано)

ЖІНКА (приятно): Проходьте, будь ласка.

(копіює голос молодика): Дякую.

ЖІНКА: Щось замовлятимете?

МОЛОДИК: Ні, ні. Не потрібно. А це що? Збираєте...

ЖІНКА: Ось це? Деякі нотатки. Так, нотатки. Ну, власне мали б ними бути... Бачте, останнім часом мені здається, що я забуваю та... хай йому грець. Але, як ви вже спитали, чим же ще це може бути? Знаєте, це... клапті... (усміхається з натяком) клапті життя, так, от що це... нотатки життя, папірці, розкидані то тут, то там. (різко) А ви симпатичний!

МОЛОДИК (розгублено): Ммм... Дякую!

ЖІНКА: І такий дужий. Тренуєтеся? Певно, так. Колись і я тренувалася.

МОЛОДИК: Так, я займаюсь спортом. Утім не так уже й часто.

ЖІНКА: У вас сильні руки. Дайте глянути. Вони могли б міцно стискати когось в обіймах (*посміхається до нього*). Але — ні, кому нині потрібні ті обійми? Вони могли б зробити чимало кориснішого, наприклад, здавити комусь горлянку.

МОЛОДИК (*здивовано*): Не розумію вас.

ЖІНКА (*по-змовницькому*): Саме так. Зараз усе може статися дуже просто, і так само просто скінчитися... кінчається та заспокоюєшся собі. Але й для цього потрібна сила. Багато сили. Знаєте, кажуть, що найсильнішим інстинктом у житті є інстинкт самозбереження (*пауза*). Кажуть так. (*змінює тон*) Щось замовите?

МОЛОДИК: Ні, я поспішаю... і... здається, не дуже вас розумію.

ЖІНКА: Що, ви сказали, продаєте?

МОЛОДИК: Я не продаю, я показую покупцям демонстраційні зразки нових товарів гігієни.

ЖІНКА (*з ентузіазмом*): Гігієни? Колись я дуже стежила за гігієною, тепер — куди вже? Зараз принесу щось випити.

МОЛОДИК: Не треба.

ЖІНКА (*різко*): Принесу.

(*світло лишається лише на ній*)

ЖІНКА: Місяченько милий мій, шлях освітлюй мій сумний, шлях освітлюй... мій... місяченько...*

пум пурум пум пум, па пара па па

пара па

мамусю, ні, я більше не хочу, я хочу бігти гуляти, годі

місяченько милий мій, місяченько

(*кричить*) Мамо!

Маа-моо! Маа-моо!

* Грецька дитяча пісенька, що виникла, імовірно, у час туркократії, сюжет якої натякає на таємний похід дітей до школи. Її прообразом була французька пісенька «Ah! Vous dirais-je Maman».

(немов декламує вірші у школі) хоч і вимовляти/ всі звуки я не можу/ буду намагатись/ страх свій переможу/ якщо знатиму, що любиш ти мене*

ти така гарненька/ страх яка гарненька/ любитиму тебе завжди/ про тебе дбатиму завжди/ самою ніколи не залишу/ ніколи

(змінює тон, повертається до розмови з молодиком)

ЖІНКА (копіює голос молодика): Про що це ви? Не бувати такому, ні!

(своїм голосом): Ви просто не розумієте...

(голосом молодика): Ні, не розумію... але якщо йдеться про те, що я думаю... то...

(своїм голосом, звертається до молодика): Та це ж безумство, ну, скажіть, скажіть, я і так знаю, але узагальнюю, не лякайтеся, просто я іноді думаю, що... чому б і ні? скажіть, чому б ні, це теж право, право, хоча не складно... я казала Вам, що інстинкт самозбереження такий сильний? Найсильніший, як кажуть, але я вважаю, існує також і гідність, і... (різко) Ще чаю?

МОЛОДИК: Ні, ні, я вже йду (поривається піти).

ЖІНКА (наче не чуючи, продовжує зі змовницькими інтонаціями): Але для цього потрібна сила, багато сили, я тут подумала собі... ну... бачите, я більше не можу чекати, доки пам'ятаю, маю це зробити, потім уже не пам'ятатиму, розумієте? геть нічого не пам'ятатиму і... але зараз я все приготувала...

МОЛОДИК (перелякано): Та що ви таке кажете? Не годиться... Це вже, знаєте... Я ліпше піду...

ЖІНКА: Та не лякайтеся ви так, я ж просто висловила свою думку, однак іноді сиджу тут і розмірковую, що, певно, треба наважитися це зробити, не зараз, але колись, інакше тут на самоті... не знаю, скільки міг би

* Алюзія на «Щасливі дні» С. Бекета.

витримати хтось, але це має статися, і статися незабаром, певно, через деякий час я вже не зможу сама, усе через цю хворобу,

(залишає його, дивиться довкола, шукає щось) десь я про таке прочитала, я зберігала вирізку, але де ти її зараз знайдеш, не пам'ятаю, «на порозі епідемії», так там було написано, «...лік хворих піде на мільйони через кілька десятиліть»,

хвороба, хвороба нашої доби, *(так наче довіряє йому якусь страшну таємницю)* забуваю геть усе і не маю сил це терпіти, це так жахливо — забувати, хіба ні?

МОЛОДИК *(схвильовано, пом'якшуючи голос)*: Ну, тобто, можливо, звідки мені знати, ліпше я собі піду.

ЖІНКА: Ні, ми ж просто розмовляємо, нічого в цьому жахливого немає. Жахливо те, що... але хіба тобі відомо про таке? Мій розум згасає, усе зникає, спогади, усе, я могла б жити лише з ними, й далі правила б мені за компанію, а хто ще? але — ні, навіть цього нема, суцільний білий туман, мов вуаль, окутує мене, я намагаюся роздивитися, що біля мене, що тут, що там...

(благально) Ні, не йдіть, я не божевільна, заждіть хоч хвилинку, лишайтесь на чай, чи я швиденько щось приготую, хочете?

(у молодика з'являється вираз згоди на обличчі, він майже із жалістю дивиться на неї)

та не дивіться так на мене заради Бога, я не божевільна, просто *(переходить на крик)* кажу вам — мені лячно... боюся, *(її голос слабшає)* що коли все почне стиратися з пам'яті... якщо я все забуду, з чим лишатимусь наодинці? не можна забувати, чуєш, не можна забути все, і те, що біля нас, і те, що глибоко в нас, прекрасні миті нашого життя...

(пауза, говорить спокійніше, з паузами, її мова уривчаста)

тож... чому б мені не зникнути самій, доки я не почала...

та понад усе я боюся, що коли почну забувати, то забуду...

забуду те, що я забуваю...

і коли ступлю в цю білу непроглядну ніч

(я так це уявляю)

тоді вже —

кінець!

(*іде зі сцени, говорячи щось незв'язне*) що зі мною стане, коли я забуду, що забуваю, забуду зовсім те, що забуваю, коли забуду... (*пауза, останні слова лунають уже за сценою*) Хворий утрачає здатність обслуговувати себе сам. Він втрачає здатність говорити, не розуміє, коли до нього звертаються, нічого не пам'ятає. Потребує цілодобового догляду... Хто? Я!?

МОЛОДИК (*лишившись на самоті*): Та що ви таке кажете? не годиться, так я їй сказав, де таке бачено, ні, за жодних обставин, та хіба ви не розумієте — вона мені, я зараз вам поясню, ні, кажу їй, це вже, знаєте... безумство, відповідає мені, нечувано, кажу їй, говорити про такі речі, це неможливо, а вона як розлютиться, сил моїх нема (мені), де тобі знати про таке, забуваю і сил немає це терпіти, забуваю... і, кажучи це, почала збирати й тицяти мені ті клапті, вирізки з газет, розумієте тепер? каже, я почала забувати, знаєте як це? що це означає? я забуваю своє життя, і оскільки забуваю його, то, виходить, так, наче мене ніколи не існувало, але тоді що залишиться? а оце (*показує папірці*)? Їх можна забути, хай так, але жах — ні! Це — наш обов'язок, ви ж знаєте? Я не можу його забути, нізащо! Бо тоді одне й те саме... Хоча б обов'язок нам залишається! Не забувати! Вигукувала це і так боляче стисла мені руку, я вже готовий був звідти чкурнути щодуху, перелякався...

(пауза) ти знаєш, що таке забувати, кричала вона мені, знаєш як це?

(бере вирізку, читає)

...у наш час одна дитина з шести працює в нелюдських умовах. Щотри секунди у світі одна дитина помирає від недоїдання.

(зупиняється, бере інший клапоть, а тоді — інший, а за ним — іще)

Мільйони дітей примушують займатися проституцією, зніматися в порнографії. Вони стають жертвами торгівлі живим товаром. До примусової роботи залучено 145,7 млн осіб, 1,8 млн – до проституції та порнографії, 1,2 – стають жертвами торгівлі людьми, 600 тис. беруть участь в кримінальній діяльності, 300 тис. є учасниками збройних конфліктів... Жертвами здебільшого стають дівчата, які приїжджають до Великої Британії з не надто розвинутих країн задля того, щоб поповнити лави секс-працівниць чи хатніх доглядальниць. Часто проти неповнолітніх застосовують насильство як засіб примусу або впокорювання. Діти стають жертвами групових зґвалтувань, побиття, найчастішим різновидом покарань є припалювання їхнього тіла цигарками.

не маю сил забувати, казала вона мені... не маю сил забувати, оберталась і дивилася мені у...

(пауза)

(різко) здається, вона так схожа на ту, наче і є нею...

...тому, певно, я й відчув, що знаю її, ці очі, це обличчя... вона, звісно, змінилася, чимало води збігло звідтоді, уже її не побачити в театрі, *(із захопленням)* якою ж вона була акторкою! *(пауза, в задумі)* що станеться, вона сказала мені, коли я забуду, що забуваю, так щиро сказала це... я їй повірив, але чи не розігрувала вона переді мною спектакль? *(пауза)* що станеться, коли я забуду, що забуваю, ти знаєш, що це означає, сказала вона мені... тебе вкриє біла непроглядна ніч, так вона сказала мені, ти знаєш, що означає забувати? *(пауза)*

(спокійно, тихим голосом, швидкомовкою) увечері в моїй вітальні повно дитлахів, вони — хирляві, худючі як смерть, із розпухлими від голоду животами, так чемно і слухняно туляться на дивані, сидять на стільцях, руками сперлися на коліна, дивляться на мене своїми великими розплющеними переляканими очима, а я не знаю, що їм сказати, що кажуть у таких ситуаціях?

(пауза; потім знову читає з тією самою інтонацією) а ввечері наступного дня я спотикаюся об трупи, що лежать у моєму коридорі, фрагменти тіл, із широко розплющеними очима, з перекошеним ротом, убиті у війнах старих і нових, між ними — жінки, які розшукують серед забитих своїх рідних, голосять, проклинають усіма мовами світу

(пауза; потім знову читає з тією самою інтонацією) а є вечори, коли я і хотів би, та не можу піти зі своєї вітальні на кухню... мене вбиває жажливий вибух! вибухівка, закладена в автівку? вибух забутої міни з останньої війни? якийсь снаряд? і серед руїни, обсипаний порохом, серед тих, хто верещить від болю, кличе на допомогу, серед відірваних кінцівок я сам кричу: «Що робити? Що мені робити?».

(пауза, беззвучно) адже я не забуваю...

(вибухає, репетує) ні, не вмю, я не вмю забувати, але якби ж то я міг забути, delete, усі свої дріб'язкові

справи, delete, щоденні зневаги та приниження, delete, усмішки там, де хочеться плюнути, delete, коли тобі дають відкоша, коли кидають напризволяще, delete, усі ті «до побачення» й «не варто», delete, принизливі «співчутливі» посмішки тих, хто довкола, delete, засмучені погляди рідних... (пауза) і їх, якщо існує можливість, забути — delete (показує паперове шмаття)

вони проникають у мене, приходять у мої сни

я нічого не забуваю, о, якби це сталося, delete, і ми всі забули все і почали з чистого аркуша, якби я одного дня міг прокинутися й нічого не пам'ятати! Який би це був поворот, яка приємна зміна! Нічого! яка це несподіванка — нічого не пам'ятати! Це справді було б приголомшливо...

не пам'ятати ні цього, ні того, ні... ні... (раптом спинається)

я бачив сон...

(світло тьмяніє, западає практично імла, він продовжує говорити, у цю мить молодик трансформується в клоуна)

...Я бачив сон... була темрява, лунали дитячі голоси, сміх, вигуки, смішки, вечірка до дня народження, десь високо зблискують вогні (десь високо над сценою зблискують вогні), але навкруги — пільма, раптом дзеленчить вхідний дзвінок, жіночий голос (копіює голоси), «хтось відчинить двері?», «сходи ти, сонечко», «я?» (копіює дівчачий голос), чую голос дівчинки, «так, до тебе прийшли, у тебе ж день народження», знову голос дівчинки, «добре..», «так, іду», стиха, «це для неї сюрприз», знову лунають голоси, сміх, знову дзвоник, «та йдемо вже», «заходь, хутко», чутно, як відчиняються двері... світло різко падає на обличчя клоуна (на сцені освітлюється обличчя клоуна, чутно, як він говорить, його мова наче записана на диктофон, лунає напружено,

наче він бачить нічне жахіття), кучеряве різнокольорове волосся, величезні пофарбовані очі, червоний ніс, червоні губи, його фігура не випромінює радість, вона лякає мене, він — сам посередині сцени, вдягнений, певно, в усе чорне, видно лише його обличчя, освітлене в півтімі, говорить емоційно, супроводжуючи слова такими ж енергійними рухами, атмосфера дуже лячна, іноді я відчуваю себе маленькою дівчинкою, але я — клоун, каже, тобто кажу, я — клоун... от хто я такий, і я кажу... (голос замовкає з першими словами клоуна, атмосфера стає нестерпною...)

КЛОУН: «SURPRISE!!! (говорить із французькою мовою) ...Я! Ваш сюрприз. Ваш клоун... Підходьте... Не соромтеся! Ходіть сюди. Які ж ви милі... Красунчики, радість для очей. Які усміхнені... (верещить) SUUURPRIISE! Давайте пограємо, поспіваємо (пританцьовує), щоб наше коло дедалі більшало б, зростало і весь наш світ щоб я в обіймах задушив* (сміється)... смійтеся, хочете посміятися? (вигукує) ТАААК!

Чому бридкий гей спить цілий день? Бо його ніхто, крім сну, не бере. ГА-ГА-ГА-ГА (сміється) Зустрічаються двоє циганів, які не бачилися багато років, і один смердить так, що... ГА-ГА-ГА-ГА. Чи відрізняється один чорношкірий від аспірину? Ану?.. ТАК! ГА-ГА-ГА-ГА. Куди потрапляє біла дитинка, коли помирає? У Рай. І що з нею стається? Вона перетворюється на янголятко. А куди потрапляє чорна дитинка, коли помирає? Теж у Рай. А з нею що стається?.. Вона стає... КАЖАНОМ! Ким є албанець, якому відірвало руку? Людиною, гідною довіри... (скоромовкою, плутаючи слова) Були собі — один підар, три шльондри, один каліка, один чорномазий,

* Алюзія на дитячий віршик Я. Рицоса «Якби діти всієї Землі...», який часто виконують як пісню на шкільних святах.

двоє циганів, скількись там албанців і понтійців*, і прийшли один сліпець, один коротун, один глухий, а із ними стара баба, огидна, жирна, з горбом на спині, один даун, а з ними ще двоє гоміків і одна хвойда... (пауза) угу... коли бордель зачинився, каже шльондра... Ого-го! Оце сьогодні я напрацювалася! Геть заїблася! (вибухає від сміху) Чуєте! Заїблася! Хіба не гарно?! (голосно сміється; різко припиняє)

Нумо, пограємо! Музика! Біжіть! (починає бігти сам) Швидше! Швиидше! (музика зупиняється) Сідайте, сідайте! Ти? Чому ти не сів? Га? (кричить) Оцей виявився найшвидшим? Ух, паскудник, а чого ти його не збив із ніг, чого не дав йому стусана, так ось, і ось так (лунають звуки, схожі на удари), у житті відбувається так, а ти як думав? Сам дозволив йому зайняти перше місце. Недоумок! Виходиш із гри... назавжди! (стріляє в уявну дитину, потім сміється). Ось так! Усі криворукі, усі кволі, усі дуже вразливі мають зникнути, так і наші пращури робили, виживуть лише сильні, достойні, інших — головою вниз зі скелі! Ааааааа!

(бігає по сцені, так наче розподіляє дітей на дві групи, одна навпроти іншої) Так, тепер ті, хто стоїть тут, шикуйтеся у лінію, а ви — там ставайте... Прекрасно! Інші підходьте до мене, беріть зброю, якраз те, що треба... (люто) підходь, бери... а тепер... Готуйся, заряджай, цілься... Вогонь! ВОГОНЬ! ВОГОНЬ! Перші, перш ніж почнуть ті, інші, вогонь! ВО-ГОНЬ!

(убиває дітей, різко западає мертва тиша, оглядається, помічає живу дитину, підходить до неї та вбиває; пауза, немов він побачив між глядачів якусь дівчинку)

Крихітко моя, (нудотно солоденьким голосом) підходь, ходімо зі мною, я куплю тобі морозиво, ходи

* Понтійські греки є частими героями грецьких анекдотів зі зневажливим змістом.

сюди, ну, дивись, як тут добре й нікого нема, лише я і ти, як ти виросла, тобі вже дев'ять? ох і спека! іди сюди, ти ж нікому не розкажеш... це буде наша маленька таємниця... навіть мамі?.. ох і спека...

(суворіше) підходь, ну, чуєш, до мене, ближче, це буде наша таємниця, погане дівчисько, погане, наша таємниця, неслухняне дівчисько, я, тобі потрібен я... лише я, лише, сюди... підходь, добре... хіба тобі зі мною не добре? хіба це не чудовий сюрприз, га? *(розлючується)* я сказав сюди!!! не рюмсай, мерзотнице, потворо, мала хвойдо, ану сюди... до мене, я — твій сюрприз, Я!..

Музика. Танцюючи грайливо, клоун зникає зі сцени.

Кінець

НАШ САД

Дійові особи:

ПАН АНДРЕУ, літній чоловік, десь 70 років
НАУКОВЕЦЬ, чоловік середнього віку, десь 40 років
АНДРЕАС, хлопець 16–17 років

Садок. Невеличкий, але скрізь ростуть дерева, кущі, квіти, багато квітів, вони скрізь, посаджені в клумбах, у маленьких і великих горщиках, деякі підвішені до перекриття, навіть у бляшанках, безладно наставлених на землі. Неподалік невелика криниця. Перед нею стілець, за ним — клубки шерсті для прядіння в сумці, аж випирають із неї. У деяких епізодах твору Науковець, радше механічно, розмотуватиме деякі з цих клубків, які пан Андреу змотуватиме і кластиме назад. До появи пана Андреу всі клубки лежатимуть у сумці.

Вистава починається напрочуд заспокійливою і гармонійною музикою.

ПАН АНДРЕУ (*різко*): Ніхто не займатиме цей садок!

НАУКОВЕЦЬ: Я ж вам пояснив, що...

ПАН АНДРЕУ: Не дозволяю нікому!

НАУКОВЕЦЬ: ...ми пильнуватимемо, щоб...

ПАН АНДРЕУ: Нікому!

НАУКОВЕЦЬ: Я запевняю вас, пане Андреу...

ПАН АНДРЕУ: Запевняйте, у чому вам заманеться, ніхто не увійде до цього садка... Він...

НАУКОВЕЦЬ: Він?..

ПАН АНДРЕУ: Та що вам розповідати (*пауза*), так багато років... усе заради цього садка, а тепер приходите ви і...

НАУКОВЕЦЬ: Але ж я вам пояснив, інакше не буде, але ще раз повторюю, що...

ПАН АНДРЕУ: Ви не насмілитесь! У вас нічого не вийде!

НАУКОВЕЦЬ: Не змушуйте нас діяти в судовому порядку...

ПАН АНДРЕУ: Чиніть, як вважаєте за потрібне! Я своєю чергою робитиму те, що мені під силу... Навіть більше, якщо виникне потреба! Я знаю, що станеться, якщо дати вам дозвіл, припретесь та зруйнуєте тут усе, порозкопуєте, повисмикуєте з корінням, притягнете трактори, робітників своїх, які своїми брудними чоботиськами повитоптують усі мої квіти...

НАУКОВЕЦЬ: Я розумію ваше занепокоєння.

ПАН АНДРЕУ: Не розумієте! І не вдавайте, що це не так. Вас хвилює лише те, як отримати бажане.

НАУКОВЕЦЬ: Ми шукаємо істину, пане...

ПАН АНДРЕУ (*іронічно*): Істину, аякже! А ви хоч уявляєте, скільки років...

НАУКОВЕЦЬ: ...багато років, і настав час, щоби...

ПАН АНДРЕУ: ...я воюю з цим садком?

НАУКОВЕЦЬ: ...ви, як ваша ласка, розповіли, то дуже допомогли б...

ПАН АНДРЕУ: Чимало сил, багацько тяжкої праці!

НАУКОВЕЦЬ: Вони так довго чекають...

ПАН АНДРЕУ: Усе чекав, доки вони виростуть.

НАУКОВЕЦЬ: Хоча б їхні рідні дізналися, що сталося...

ПАН АНДРЕУ: Розмарин, плющ, лимонне дерево, буюк, лаванда, жасмин, нарциси, папороть...

НАУКОВЕЦЬ: Дуже красиво, але...

ПАН АНДРЕУ: ...дикий виноград, базилік, герань, крокуси, троянди...

НАУКОВЕЦЬ: ...але ж...

ПАН АНДРЕУ: ...маргаритки, тюльпани, чорнобривці, цикламени, соняхи, гіацинти, гриби...

НАУКОВЕЦЬ (*різко*): Треба!

ПАН АНДРЕУ (*різко*): Вісімдесят п'ять!

НАУКОВЕЦЬ: Тобто?!

ПАН АНДРЕУ: Вісімдесят п'ять різних сортів квітів у мене в садку, усі пораховані, усе точно, тутешні види, ростуть саме в нас...

НАУКОВЕЦЬ: Усі?

ПАН АНДРЕУ: Усі.

НАУКОВЕЦЬ (*іронічно*): Ну, це ви так кажете.

ПАН АНДРЕУ: Не кепкуйте з мене. Я сам їх вибирав, квітку за квіткою. Не розводжу іноземні, завезені бозна-ким сорти.

НАУКОВЕЦЬ (*іронічно*): Значить, ви не космополіт?

ПАН АНДРЕУ (*не жартуючи, жорстко*): Аж ніяк. Я не такий і бути таким не жадаю.

НАУКОВЕЦЬ (*повчальним тоном*): Може, ви і не хотіли б, але все йде до того, щоб... Це неможливо, щоб ви вірили в...

ПАН АНДРЕУ: Я вірю в це, бо знаю.

НАУКОВЕЦЬ: Усі рослини в садку? Це неможливо!

ПАН АНДРЕУ: Можливо.

НАУКОВЕЦЬ: Деякі — можливо, але всі...

ПАН АНДРЕУ: Всі.

НАУКОВЕЦЬ: ...певно, велику кількість завезли в минулому, вони пристосувалися до кліматичних умов, і ми вже сприймаємо їх як тутешні.

ПАН АНДРЕУ: Тільки не я!

НАУКОВЕЦЬ: У певному сенсі ми самі пристосували до них свої погляди, вважаємо тепер їх своїми.

ПАН АНДРЕУ: Ви — можливо.

НАУКОВЕЦЬ: І це загалом правильно, але питання: звідки їх завезли?

ПАН АНДРЕУ: Ці ось тут — нізвідки.

НАУКОВЕЦЬ (*із виглядом учителя*): Імовірно, це сталося багато років тому. Ви знаєте, що європейські рододендрони походять з Гімалаїв, а помідори, картопля й кукурудза — з Америки?

ПАН АНДРЕУ: У моєму садку картопля не росте.

НАУКОВЕЦЬ: Ідеться не про це.

ПАН АНДРЕУ: І помідорів нема.

НАУКОВЕЦЬ: Я кажу про різноманіття видів, яке...

ПАН АНДРЕУ: Та знаю я, про що ви говорите, але мене це не цікавить. У своєму садку я не волю мати, та й не маю, нічого чужинського. Крапка! Чуже порушує рівновагу в тутешньому, у своєму. Деякі види схильні до експансіонізму (*пауза, бачить, як Науковець насмішкувато дивиться на нього*), сподіваюся, вам відомий цей термін, екс-пан-сі-о-ніз-му, вони розмножуються катастрофічними для довкілля темпами й заради користі для людини й природи...

НАУКОВЕЦЬ: Ви перебільшуєте.

ПАН АНДРЕУ: Це — закон. Виживає найдужчий.

НАУКОВЕЦЬ: Що за закон такий?

ПАН АНДРЕУ: Ви, науковець, запитуєте мене, учителя-пенсіонера про закони розвитку природи?

НАУКОВЕЦЬ: Розвиток тут до чого?

ПАН АНДРЕУ: Повторюю. Виживає найдужчий. Хіба ні? Але скажіть, хто сьогодні найдужчий? Хіба ви не бачите, що коїться довкола вас? Зараз я скажу дещо, про що вам точно відомо, (*насмішкувато*) просто ви з усіх сил намагається це забути, різні екосистеми в Європі унаслідок бездумного використання пестицидів та ін-

ших добрив стали цілком залежними від цих засобів і втратили свою природну силу...

НАУКОВЕЦЬ: Утратили природну силу?

ПАН АНДРЕУ: Позбулися своєї енергії, якщо хочете.

НАУКОВЕЦЬ (*іронічно*): Як власне і ми.

ПАН АНДРЕУ: Саме так! Усі імпортовані сорти, хай і в незначних кількостях, є більш резистентними та здатними до експансії...

НАУКОВЕЦЬ: Знову ця експансія.

ПАН АНДРЕУ (*не зважає і продовжує*): ...через це наша екосистема руйнується, видозмінюється її структура, зникають притаманні саме їй внутрішні зв'язки, і от — наші рослини більше не є такими, якими були колись, справжніми й чистими...

НАУКОВЕЦЬ: Якщо вони колись узагалі були справжніми й чистими.

ПАН АНДРЕУ: Вони трансформуються, стають гібридами, пане, вироджуються, не знаю, як іще сказати, не знаю, як це вам, але мені таке геть не підходить. Єдиний вихід — обмежитися тутешніми сортами, рятувати те, що ще можливо порятувати, інакше — ми пропали...

НАУКОВЕЦЬ: Усе зовсім не так.

ПАН АНДРЕУ: Я кажу те, що знаю. У моєму садку чужинці непотрібні.

НАУКОВЕЦЬ: А якщо якийсь прибулець таки опиниться?

ПАН АНДРЕУ (*жорстко*): Вирву з корінням.

НАУКОВЕЦЬ: І до криниці?

ПАН АНДРЕУ: До криниці??

НАУКОВЕЦЬ: Я запитую, чи потім ви кидаєте вирвані рослини до своєї криниці?

ПАН АНДРЕУ: Звісно, ні! З якого дива?.. Якщо таке стається, спалюю чи... на гній викидаю.

НАУКОВЕЦЬ: А криниця?

ПАН АНДРЕУ: А що з нею?

НАУКОВЕЦЬ: Ви ж розумієте, про що я?

ПАН АНДРЕУ: Розумію?

НАУКОВЕЦЬ: Коли ваша криниця пересохла?

ПАН АНДРЕУ: Ого, багато років тому, ви тоді, певно, ще на світ не народилися, а я вже топтав землю, але коли це сталося, достеменно не пригадаю.

НАУКОВЕЦЬ: Тобто такі пересохла?

ПАН АНДРЕУ: Це ви так стверджуєте.

НАУКОВЕЦЬ: Ви ж її замурували. Навіщо?

ПАН АНДРЕУ: Може, тому, що пересохла?

НАУКОВЕЦЬ: Знущаєтеся із мене? Раніше я намагався отримати від вас певні дані...

ПАН АНДРЕУ: Ви і так їх маєте, нащо було мене запитувати?

НАУКОВЕЦЬ: Скажіть, що сталося? Лише правду!

ПАН АНДРЕУ: Я вже вам казав, що з правдою у мене складні стосунки. Та не лише в мене. Істина, дорогенький мій, якщо можна так сказати, то — велика шльондра.

НАУКОВЕЦЬ: Шльондра?

ПАН АНДРЕУ: З'являється лише там, де є зиск, обирає лише переможців...

НАУКОВЕЦЬ (*уриваючи на півслові*): У вашій криниці є останки?

ПАН АНДРЕУ: Ви справді чекаєте, що я відповім на це запитання?

НАУКОВЕЦЬ: Тоді, під час заворушень, хтось кидав до вашої криниці тіла (*пауза*) чи, можливо, ви сам і кидали?

ПАН АНДРЕУ (*продовжує з іронією*): Ви говорите з дідом і хочете, щоб він пригадав, що сталося п'ятдесят років тому? (*двозначно*) Знаєте, чого лише тоді я не робив?

НАУКОВЕЦЬ (*розгнівано*): Я розумію, що, хоч, як видно, ви і маєте постійно справу з трупами, згадати, те про що я запитую, непосильне завдання. То Ви відповісте?

(пауза)

(*рішуче*) Отже, підсумуймо. (*крутить нервово в руках клубок, говорить, наче режуюючи все сказане до того, наголошує кожне слово*) Згідно з нашими даними, в означений час у цій місцевості містилися кинуті напризволяще трупи. Я не звинувачую вас особисто, що ви заподіяли смерть цим людям...

ПАН АНДРЕУ (*холодно, з відсутнім виразом обличчя, змотуючи клубок*): Як люб'язно з вашого боку.

НАУКОВЕЦЬ: Наш свідок стверджує, що ви до цього не причетні...

ПАН АНДРЕУ: Ну якщо це навіть свідки стверджують, тоді я спокійний!

НАУКОВЕЦЬ: ...молодий чоловік, молода жінка, певно, його дружина, двоє їхніх дітей, іще одна жінка, літня, ймовірно, бабуся. (*пауза*) Маєте що сказати?

ПАН АНДРЕУ (*іронічно*): Про що? Чи була вона їхньою бабусею?

НАУКОВЕЦЬ: На Бога, пане, ми ж говоримо про людей! Вам усе одно?

(*пан Андреу мовчить і продовжує змотувати клубки; схоже, що це той клубок, який розмотав його співбесідник*)

НАУКОВЕЦЬ (*розлючено*): У вашій криниці є останки цих людей?

(пауза)

Наразі йдеться про відповідальність, йдеться про те, чи ви посприєте пошуковим роботам?

ПАН АНДРЕУ: Про відповідальність?

НАУКОВЕЦЬ: За це ніхто не має відповідати?

(пан Андреу мовчить)

НАУКОВЕЦЬ: Ви взагалі чуєте, що я вам кажу?

ПАН АНДРЕУ: Я взагалі-то вас слухаю вже з годину, але мене не цікавить, ні що вам сказали, ні що ви з цього приводу думаете, ні чого потребуєте.

НАУКОВЕЦЬ: Іншими словами, нам не порозумітися.

ПАН АНДРЕУ: Найімовірніше.

НАУКОВЕЦЬ: Дуже шкода!

ПАН АНДРЕУ: Не варто!

НАУКОВЕЦЬ: Шкодную через те, чим це може обернутися для вас.

ПАН АНДРЕУ: Про мене не турбуйтеся.

НАУКОВЕЦЬ: Ми ж про людей говоримо, про наших співгромадян.

ПАН АНДРЕУ: Ще один вислів, який мені ніколи не подобався. Існують важливіші речі, чи не так?

(Науковець нічого не відповідає і збирається йти)

ПАН АНДРЕУ: Щасливої дороги!

НАУКОВЕЦЬ: Я повернуся.

ПАН АНДРЕУ: Я завжди на місці.

НАУКОВЕЦЬ: Ви вчителювали, я очікував від вас...

ПАН АНДРЕУ: Біологія завжди була моєю слабкістю. Хай до якої школи мене скеровували, я скрізь розбивав сад.

НАУКОВЕЦЬ: І виключно з тутешніми сортами.

ПАН АНДРЕУ: Лише з ними. І навчав дітей любові до наших рослин.

НАУКОВЕЦЬ: Наші, ваші, їхні... Ваша улюблена біологія вчить, що всі організми, які існують на планеті Земля, походять від одного спільного предка, іншими словами, утворюються зі спільного генофонду.

ПАН АНДРЕУ: Ваш останній спільний у планетарному масштабі предок, знаєте, коли з'явився? Приблизно три з половиною мільйона років тому. Чи не забагато води сплигло звідтоді?

НАУКОВЕЦЬ: Найголовніше те, що він існував. All life is from an egg.

ПАН АНДРЕУ: Латинською — Omne vivum ex ovo.

НАУКОВЕЦЬ: Очікувано, ви знаєте цю думку. Одна з фундаментальних наукових теорій: усе життя походить з одного яйця.

ПАН АНДРЕУ: Так, цікава думка. Але існують й інші!

НАУКОВЕЦЬ: Наука чітко висловлюється щодо цього.

ПАН АНДРЕУ: Аж ніяк! Кожен у різні часи використовував і продовжує використовувати її відповідно до своїх інтересів. Ваша наука не є панацеєю. Значення має лише те, яку позицію воліє зайняти кожен із вас, що він вважає важливим, якого рішення зрештою він дійде.

НАУКОВЕЦЬ: І яке ж ваше остаточне рішення?

ПАН АНДРЕУ: Будь-що завезене ззовні становить небезпеку для тутешньої екосистеми, для нас. (пауза) Якби я міг власноруч, одне за одним повіривати...

НАУКОВЕЦЬ (перериває його): А ви завжди все порівнюєте з квітами?

ПАН АНДРЕУ (індиферентно): Думайте, що хочете...

НАУКОВЕЦЬ: Я притримуюсь інших поглядів.

ПАН АНДРЕУ: Жодного сумніву.

НАУКОВЕЦЬ: Тепер щодо криниці...

ПАН АНДРЕУ: Знову ця криниця?

НАУКОВЕЦЬ: Вона не пересохла.

ПАН АНДРЕУ: Я цього й не казав.

НАУКОВЕЦЬ: Ви самі її замурували.

ПАН АНДРЕУ: Можливо. І тепер ви хочете її розмурувати. Через щось, що сталося багато років тому. І чого ви доможетеся після чималих зусиль? Крім того, що зруйнуєте сад.

НАУКОВЕЦЬ: Пане Андреу, вам ідеться про рослини, мені — про людей.

ПАН АНДРЕУ: Я кажу про наш садок. Що є важливішим, хай вирішують інші.

НАУКОВЕЦЬ: Зрештою ваш сад є... (пауза)

(Пан Андреу здивовано дивиться на нього)

Сліпуче біле світло. Атмосфера змінюється. Сцена наче «випадає» з плину подій. Починає говорити пан Андреу, наче презентуючи рослини, а в паузах говорить Науковець, один голос мовби підхоплює інший. Останнім звучить голос Науковця.

ПАН АНДРЕУ: Базилік, герань, крокуси, дика лілія, бугенвілія, лавр, розмарин, плющ, кінські боби, суничник великоплідний, жасмин, дикий виноград, калюжниця болотяна, лимонне дерево, люцерна, мушмула, верба, олеандр, орхідея, слива декоративна, гранат, самосил, зопник кіпрський, лаванда широколиста, лаванда вузьколиста, шавлія, шафран, арабський жасмин, нарциси, папороть, алое, пеларгонія духмяна, троянди, анемони, стокротки, чист, дзвоники, тюльпани, чорнобривці, роман, цикламени, гладіолуси, соняхи, мирт, смикавець, мандарин...

НАУКОВЕЦЬ (говорить із дедалі більшим жахом): Першими ознаками смерті є в'ялість м'язів або ж задушення, нерухомість, за якими настає трупне залякання. Відбувається відтік крові та тілесних рідин, що надає шкірному покрову характерну блідість. Через певний час тіло знову стає м'яким і починається процес гниття.

Першими ознаками гниття є зелені цятки в кишківнику, який згодом повністю вкривається ними, зеленіє, надувається як куля і починає випускати смердючу рідину, що накопичилася в ньому. Крім мікроорганізмів у цьому розчині розводяться різні комахи, які споживають мертву плоть. Цих труподів приваблює запах гниття, і вони відкладають личинки в ніздрях, повіках,

роті. З них через 8 (максимально — 14) годин вилуплюються хробаки, які починають поїдати м'які тканини. Позаяк хімічний стан трупа зазнає змін, змінюється і запах, який він видає з себе. Це відбувається до того моменту, коли від нього залишаються самі кістки. Кістки...

(Сцена повністю освітлюється. Усе вертається на свої місця)

НАУКОВЕЦЬ *(пауза, наляканий раптовим розумінням)*: Іншими словами, ваш садок це... *(пауза, змучено)* і ви продовжуєте вирощувати в ньому... Це ж не сад, а...

ПАН АНДРЕУ: Ви скінчили?

НАУКОВЕЦЬ: Вас цікавить лише сам сад.

ПАН АНДРЕУ: Так.

НАУКОВЕЦЬ: А я кажу про людей.

ПАН АНДРЕУ: Ви повторюєтесь.

НАУКОВЕЦЬ: Так, повторююсь. Проте, здається, це вас зовсім не турбує...

ПАН АНДРЕУ: Не дуже розумію ці ваші сентименти.

НАУКОВЕЦЬ *(мляво)*: Сентименти...

ПАН АНДРЕУ: Часто деякі нижчі організми необхідно знищити для того, щоб решта розквітла.

(Науковець робить рукою жест, показуючи, що не хоче далі слухати, але Андреу не спиняється)

ПАН АНДРЕУ: Чому ми вириваємо будяки, самосадні рослини? Чому розпилюємо гербіциди? Чому...

НАУКОВЕЦЬ *(перебиває його)*: Поставмо на цьому крапку.

ПАН АНДРЕУ *(пропускає повз вуха, продовжує завзято)*: Я читав... останнім часом багато читаю... так от, майже всі цивілізовані країни шукають способи захисту місцевої флори. Багато чужинських видів можуть поширюватися на значні території, опинятися далеко від ареалу походження, активно розмножуватися, ми маємо покласти цьому край, це відбувається прямо в

нас удома, на цю небезпеку неможна заплющувати очі, її треба позбутися, безжально!

НАУКОВЕЦЬ: Годі з мене ваших теорій.

ПАН АНДРЕУ (з подивом дивиться на нього): Хіба це просто теорії?

НАУКОВЕЦЬ: Криницю буде розмуровано.

ПАН АНДРЕУ: Лише через мій труп.

НАУКОВЕЦЬ (зі злістю): Ну, чекати доведеться недовго.

ПАН АНДРЕУ: Злість вам не пасує. (пауза) Ви мене так просто не спекаєтеся. (пауза) Думаєте, я такий один?

НАУКОВЕЦЬ (невпевнено): Один.

ПАН АНДРЕУ (швидко, агресивно): Ви просто сидите ув'язнений у своїй генетичній лабораторії.

НАУКОВЕЦЬ: Ні.

ПАН АНДРЕУ: Додому не вертаєтесь. У бари чи спортзал і не потикаєтеся. Сходіть. Спробуйте!

НАУКОВЕЦЬ: Потикаюся.

ПАН АНДРЕУ: Наша молодь, хлопці знов у камуфляжі. Налаштовані рішуче. І тих, хто повстає по всьому цивілізованому світі, їх ви теж не чуєте? Які гасла вони декламують?

НАУКОВЕЦЬ: Чую.

ПАН АНДРЕУ: Їм серце болить за власне суспільство; вони бояться чужого, вигукують: «Чужинців — геть!». Ви справді цього не чуєте?

НАУКОВЕЦЬ: Чую.

ПАН АНДРЕУ: Чужинців — геть!

НАУКОВЕЦЬ: Чую.

ПАН АНДРЕУ: А всіх тих, хто мовчить, їх ви теж не бачите?

НАУКОВЕЦЬ: Бачу.

ПАН АНДРЕУ: Мовчать, але зі свого дивана, на якому добре вместилися, погоджуються зі мною. І їм лячно, а

страх — найліпший спільник! Так діє закон неминучості, наш садок залишиться...

НАУКОВЕЦЬ (*слабко*): Ні.

ПАН АНДРЕУ: ...таким, яким він потрібен нам; тим, хто доглядав за ним тривалі роки.

НАУКОВЕЦЬ (*слабко*): Криниця розмурують.

ПАН АНДРЕУ: Хай навіть так. І що тоді?

НАУКОВЕЦЬ: Тоді... (*вагається*)

ПАН АНДРЕУ: Вона буде першою, яку ви розмурували? Ну і, скажімо, ви знайдете, що шукаєте. І далі що? Це перші трупи, що будуть виявлені, закопані то тут, то там? Таке відбувається лише в останні роки? Ви не здійснюєте ексгумації? Не викопуєте останки? І знов не закопуєте їх? Ви ж лише цим і займаєтеся. Викопуєте їх в одному місці, щоб закопати в іншому. Когось через це було покарано, ви від когось домоглися хоча б вибачень? І хто про це дізнався, хто перейнявся цим, хто зацікавився, сходіть, спитайте там, поміж людей, скільки з них знають про ваші трупи? (*саркастично*) Скажіть мені, може щось таки змінилося, а мені просто невтямки?

(*пауза*)

(*жорстко*) Що ж, хай розмурувують. Імовірно, у нас знову виникне незабаром потреба.

НАУКОВЕЦЬ: Потреба?

ПАН АНДРЕУ: Такі часи потребують своїх криниць. Наш сад завжди потребуватиме своєї криниці.

НАУКОВЕЦЬ: Це — ваш сад, я не маю стосунку до цього місця.

ПАН АНДРЕУ: Як забажаєте, якщо Вам воно не до вподоби, йдіть собі...

НАУКОВЕЦЬ: На цьому нічого не завершується...

ПАН АНДРЕУ: Певно, лише починається.

НАУКОВЕЦЬ: А взагалі воно має хоч якийсь кінець?

Переглядаються. Світло потроху згасає, настає практично темрява, лунає надмірно заспокійлива музика і теж поступово стихає. Тиша. Раптом з'являється Андреас, хлопець 16–17 років. Світло спалахує.

АНДРЕАС: Дідусю! *(нерішуче до Науковця)* Добридень!

НАУКОВЕЦЬ: Вітаю!

(Пан Андреу дивиться на Науковця, зважуючи щось в умі, потім здивовано — на Андреаса, розмірковуючи, певно, як його представити.)

ПАН АНДРЕУ: Пан уже збирався йти...

(пауза, усі переглядаються)

АНДРЕАС: Та й нам, діду, треба йти. Нас уже чекають.

ПАН АНДРЕУ: Я готовий... лише дещо візьму вдома і йдемо... *(Повертається до Науковця)* Але спершу я проведу Вас.

НАУКОВЕЦЬ: Красно дякую, немає потреби.

АНДРЕАС: Я його проведу, а ти йди, не барися.

ПАН АНДРЕУ: Добре... *(до Андреаса)* і не набридай панові своїми теревеннями... *(виразно дивлячись на Науковця)* йому так чи інак уже час іти, він запізнюється... *(йде зі сцени)*

АНДРЕАС: Пішов, еге ж... *(коли старий зникає, починає бавитися клубками, говорить і розпускає їх, потім починає ними жонглювати)* Колишній учень?

НАУКОВЕЦЬ: Перепрошую.

АНДРЕАС: Ви теж колишній учень дідуся? Певно, що — так. Інші часто приходять його навідати.

НАУКОВЕЦЬ: А, це... Ясно.

АНДРЕАС: Він був улюбленим учителем.

НАУКОВЕЦЬ: Авжеж.

АНДРЕАС: І сад — його пристрасть. Він, певно, Вам його показував?

НАУКОВЕЦЬ: Так, показував...

АНДРЕАС: Годинами сидить у ньому, дбає про кожну рослину, кожен вазон, і все — своїми руками, здавна мав таку звичку: не дозволяв нікому і близько до саду підходити, так, наче в ньому захована якась таємниця.

НАУКОВЕЦЬ: Захована таємниця?

АНДРЕАС: Так, коли ми з двоюрідними братами були малими, то різне видумували... Знаєте, як діти роблять... Заховані скарби, всілякі таємниці, таке, особливо, щодо криниці...

(Науковець запитально дивиться на нього.)

АНДРЕАС: Бачили її, так? Завжди закрита, та й він щоразу нас лякав, щоб ми й не думали наближатися, це ж небезпечно. Хіба не кумедно?

НАУКОВЕЦЬ: Кумедно? Чому?

АНДРЕАС: Висохла криниця, ще й без води. Замурована. Що там може бути небезпечного? *(жартуючи)* Щонайбільше — вона могла бути притулком якихось привидів.

(Сміється, а Науковець дивиться на нього розгублено.)

АНДРЕАС: Мій тато хоче знести і садибу, і садок, а на їхньому місці побудувати багатопверхівку. А дідусь йому *(копіює)*: «Лише через мій труп». А батько йому *(копіює)*: «Ну, чекати недовго лишилося!». І завжди після цього вони починають сваритися. А потім сидять і дивляться такі один на одного...

НАУКОВЕЦЬ: Можу уявити. А ти?

АНДРЕАС: А що я?

(Показує рукою йому сад.)

АНДРЕАС: А це... Сад. Мені він подобається. Дуже. Хай би його не чіпали. Звісно, за умови, що ним буде хтось займатися. Та якщо йому судилося зникнути, що ж, хай так і буде.

НАУКОВЕЦЬ: Не через твій труп?

АНДРЕАС: Ні, звісно *(сміється)*.

НАУКОВЕЦЬ: Завершуєш школу?

АНДРЕАС: Так. (*пауза*) Потім учитимуся ще.

(*пауза; Науковець схвально киває головою*)

АНДРЕАС: Закордоном, ясна річ.

НАУКОВЕЦЬ: Гарна ідея.

АНДРЕАС: Я знаю, але ніхто з них не хоче, щоб я їхав. Бо побоюються, що я не повернуся, і загалом мають рацію.

НАУКОВЕЦЬ: А ти не повернешся?

АНДРЕАС: Що тут робити? Я хочу жити за межами саду. Подорожувати скрізь... Жити по всьому світу. Сюди приїздити лише у відпустку; тут тільки відпустки гарно проводити.

НАУКОВЕЦЬ: А як до цього ставиться твій дід?

АНДРЕАС: Навіть і чути не хоче! Батько залякує, що не платитиме за університет. Мама обіцяє купити автівку, якщо я погоджуся залишитися на навчання тут.

НАУКОВЕЦЬ: Аж автівку! Вона молодець!

АНДРЕАС: Та мені так чи інак її купили б.

НАУКОВЕЦЬ: Теж правда.

АНДРЕАС: Тепер обіцяє ще й квартиру на додачу, житимеш сам, як хочеш. Таке...

НАУКОВЕЦЬ: А ти хочеш..?

АНДРЕАС: А я хочу поїхати звідси.

НАУКОВЕЦЬ: Схоже, зрештою, вони доб'ються свого.

АНДРЕАС: У жодному разі!

НАУКОВЕЦЬ (*пошепки, наче побажання, якого ніхто не має почути*): Хай би так і сталося... і вони не командували тобою*... (*уголос*) Ти станеш чужинцем.

АНДРЕАС: Як ви сказали?

НАУКОВЕЦЬ: Там, куди ти приїдеш, ти будеш чужинцем.

* Г. Пінтер, «День народження» (репліка Стенлі).

АНДРЕАС: Я знаю. *(пауза)* Проте не переймаюся цим *(пауза)*. Звикну.

НАУКОВЕЦЬ: А ті, хто вже там живе, вони до тебе звикнуть?

АНДРЕАС: Так, а чом би й ні?! Я легко знаходжу друзів.

НАУКОВЕЦЬ *(сміючися)*: Та я бачу. Ну, хай тобі щастить у всьому.

АНДРЕАС: Дякую. Ви сказали, що ще навідаєтеся?

НАУКОВЕЦЬ: Обов'язково.

АНДРЕАС: Тоді ще поспілкуємося.

НАУКОВЕЦЬ: Чом би й ні? *(пауза)* Як тебе звати?

АНДРЕАС: Андреас, звісно.

НАУКОВЕЦЬ: Звісно?

АНДРЕАС: Це ж ім'я мого діда.

НАУКОВЕЦЬ *(із виглядом, ніби знав про це)*: А... так.

АНДРЕАС *(із загадковим виглядом показує йому клубки)*: Він плете.

НАУКОВЕЦЬ *(здивовано)*: Твій дідусь?

АНДРЕАС: Так... Каже, що це його заспокоює, допомагає думати, ліпше так концентрується... Мене це не напружує. Він мені навіть светра сплів!

(бачить, що Науковець дивиться на нього з подивом)
Складно повірити, еге ж? *(сміється)*

НАУКОВЕЦЬ *(сміється)*: На якусь мить подумалося, чом би й ні?

АНДРЕАС: Вони бабусині. Вона сиділа і постійно плела, поки дід порався в саду. Коли вона померла, він залишив усе, як було. *(схвильовано)* Її, думаю, йому дуже не вистачає.

(заходить пан Андреу)

ПАН АНДРЕУ *(холодно до Науковця)*: Ви й досі тут? Мені здалося, що ми про все вже поговорили.

НАУКОВЕЦЬ: Маєте рацію, з вами ми про все вже поговорили, але я розмовляв із Андреасом.

ПАН АНДРЕУ (*розлючено дивиться на нього, але раптом помічає розмотані клубки й повертається до Андреаса*): А ти що наробив? Хіба я тобі не казав безліч разів, не переплутуй тут мені нічого? Що оце таке?

АНДРЕАС: Казав, казав, я забув просто, ходімо, діду, облиш це, потім...

ПАН АНДРЕУ: Геть не слухаєш мене; робиш, що заманеться.

АНДРЕАС (*сміється, кепкує з нього*): Завжди!

ПАН АНДРЕУ: Коли вже ти за розум візьмешся?

АНДРЕАС: Ніколи.

ПАН АНДРЕУ: Візьмешся, візьмешся. (*повертається до Науковця, грубо, по-хамському*) Сподіваюся, бачу вас востаннє.

НАУКОВЕЦЬ: І все одно до нових зустрічей.

АНДРЕАС (*схоплюється, по-дружньому*): І я сподіваюсь, що ми ще поспілкуємось.

НАУКОВЕЦЬ: Обов'язково.

Різка настає темрява.

КОЛИСЬ БУЛА Я ЛІСИСТРАТОЮ

(Текст для сцени)

Дійові особи:

ЛІСИСТРАТА
МІРИНА

ЛІСИСТРАТА: Колись була я Лісистратою* — га, га, га
(пауза)

Старий жарт, але й досі смішно

(Механічний сміх, що лунає так, наче відкривають консервну бляшанку.)

бачу з монітора свого комп'ютера ракети, струнки, лискучі ракети, вони сяють на сонці, багато ракет, що вишикувалися одна за одною, готові гордо злетіти й розітнути небо, зараз вони на землі, біля них дітлахи, діти з учителями, слухняні й усміхнені дітки, веселі, хтось тримається за руки, у них із собою кольорові фломастери, вони пишуть, пишуть на ракетах, так, їм відомо, що це таке, так, вони знають, для чого ракети, знають, як вони вибухають, як убивають, малюють на них квіточки й сердечка, пишуть вітання, багато вітань, посилають привітання іншим дітям, цюмки-бомки, туди, де ракети впадуть, тим дітям, яких вони вб'ють, ці ракети, коли злетять, коли здіймуться гордо в повітря, бачу їх на комп'ютері, по телевізору, на його велетенському екрані, у моїх численних і розумних мобілках, по всіх моїх екранах, live streaming! якось увечері, мов світляки

* Алюзія на п'єсу Г. Мюлера «Гамлет-машина».

розлітаються по небу, а воно — темне, де той місяць, щоб залити його своїм сяйвом, де повня, чому, коли вона потрібна, її ніколи нема, коли вона має затьмарити все?

наче красиві світляки, бух, бух, бух, одна — в будинок, бабах, інша — в багатоповерхівку, бух, іще одна — у школу, бабах, у лікарню, ще в один будинок, і ще в один, і ще, вітальня, кухня, спальня, у спальні — подвійне ліжко, над ним висить шлюбна світлина, на дверцятах шафи — костюм і гарна спідниця, ліжко, світлина, костюм, гарна спідниця, руїни і між руїн розкидані тіла, тіла в обіймах інших тіл, які навіжено біжать, кричать, плачуть і потім замовкають, ненавидять і думають про власні бомби

бух, бух, бух, бабах, бух, світляки

і тіла затоплюють вулиці, повинь, відірвані ноги, відірвані руки сунуть ними суцільними потоком, кишки, шлунки, нирки, матки, мізки, печінки, легені, серця, вени, артерії, розчавлені обличчя з розкритими ротами, засклілі очі, в яких і досі відбивається переляк, сунуть, котяться вулицями, разом із ними — столи, стільці, шафи, комоди, телевізори, холодильники, канапи, крісла, книжки, іграшки, ножі, виделки, ложки, каструлі, а з ними — картини, світлини у рамках, тут — наречена, там — наречений, ось — подружжя, родини, дідусі й бабусі з онуками, діти, які — сидять, стоять, посміхаються, не посміхаються, на екскурсіях, на святах, happy birthday to you! бабах, і біжить кров, ллється кров, багато крові, червонюча, красива така червона кров, тече, тече собі, багато крові, усе в крові плаває, ми плаваємо в крові

(раптом спиняється)

Читаю газету, коли їм, завжди раз — і перегляну якусь газету, постріли потопили узбережжя, пошма-

тували пляжну парасольку, таку, з крабиками й мушельками, вона намагалася ухилитися, та не судилося, і дитячим відерцям не пощастило, усіх продірявили, гортаю фотки на iPadі, сиджу в туалеті, після прийомів їжі маю таку звичку, ото ж, сиджу, гортаю, надувна жовта качечка намагається втекти, за нею троє каченят, тікають, тікають, захекалися від утечі, прямо в мене на очах, а я ж у туалеті сиджу, після їжі така в мене звичка, і — ффффф, здулася качечка, каюк каченяткам, зливаю воду

(пауза)

я ста-рий, не-до-лу-гий жарт, що зі-псу-вав-ся, од-не й те са-ме, у-же тхне від ньо-го ту-хля-ти-но-ю!

Чи хочете, якщо я спосіб винайду

*Війну скінчити?**

проминаю глядачів, біжу, гукаю, відштовхую, піднімаюся на сцену, мені аплодує весь зал, я — старий жарт і втомилася від того, що мене чують стільки років, раз у раз, одне й те саме...

Що ж це, Лісистрато, любонько?

Для чого нині нас, жінок, скликаєш ти?

Яка там справа?

Та велика.

Й груба теж?

Зевс свідок, груба!

і от я свідчу їм:

бачу зі свого монітора ракети, вишикувані наче ереговані прутні, / регочуть від почутого, га, га, га, / готові

* Тут і далі цитати з оригінального тексту Аристофана в перекладі Б. Тена.

розітнути, але не вогкий простір піхви, / регочуть, га, га, га, / а небо, і вивергнути, але не сперму, а вивергнути, / га, га, га, / полум'я і залити кров'ю весь світ, як і сталося вчора, і позавчора, і багато днів тому, як, іншими словами, стається завжди

(розслаблено) бо дехто не збуджується геть ніколи, а хоче просто грошей, тільки гроші, багато грошей, ці не сміються, а для того, щоб їх мати, їм потрібна влада, владарювання над іншим, приниження іншого, біль іншого, смерть іншого, ці не сміються, їм не подобається те, що я кажу, адже ви живете в системі, що потребує грошей, багато грошей і лише їх, і тому дехто любить смерть і щодня вбиває життя

а ви їм це дозволяєте робити!

я свідчу їм!

не сміються!

їм не подобається те, що я кажу, на мене кидаються політики, священники, архієпископи, журналісти, аналітики, критики, судді, прокурори, адвокати, банкіри, бухгалтери, промисловці, кораблевласники, підрядники, підприємці, академіки, учителі, службовці, домогосподарки, які дивляться ранкові розважальні шоу, футбольні фанати, гладуни з сигарами в роті, накачані красені з кубиками пресу, хнюпики, які оминають жіноче товариство, дівчатка, які сидять на вічних дієтах, завжди посмішка на 32 зуби, усі вони хочуть, щоб я замовкла, шшшш, цить-цить, роблять мені головою знаки, обурюються, їх зачіпає все, що я кажу, я їм набридла, торочу одне й те саме, нічого оригінального, мені слід заткатися, нам усім, мене штурхають, б'ють, хочуть зігнати мене зі сцени, не розповідайте, ні-ні, національні інтереси передусім, стримані й високоморальні, вони ходять до церкви, роблять пожертви, протестують, коли хтось замахується на божественне,

а потім ідуть і трахаються за гроші, шановані глави сімей, які розбещують неповнолітніх, національні благодійники, які ухилиються від сплати податків, вони постійно роблять внески на знак солідарності, порядні прості громадяни, які постійно накладають на себе хресне знамення, поширюють брудні плітки, пліткують про будь-що відмінне від них, пліткують самовіддано, безжалісно, аж поки настане смерть того іншого, усім їм не подобається те, що хочу сказати я, вони всі об'єднуються, танок чоловіків не відрізнити від танку жінок, у мить забувають про свої чвари, і, так танцюючи, усі починають мене звинувачувати: анархістка, терористка, екстремістка тощо, аморальна, бридка, ница тощо, лівачка, комуністка, популістка тощо, пришелепувата, нікчемна, убога, небезпечна тощо, лесбійка, феміністка, хвойда — от як вони називають мене!

у мене тицяють пальцем і мої старі товаришки, з якими в тісних кімнатах студентських гуртожитків годинами ми мріяли про кращий світ, пили, курили, п'яніли, навіжено танцювали і нишком тягли свої пісні, ми були впевненими, такими впевненими, що змінимо цей світ, ми були впевненими в цьому, бо були молодими, оптимізм є завжди юним, а молодість гори перевертає, де ж зараз ті мої старі товариші? куди вас занесло? вони віддаляються від мене, усі, як один, кажуть, у мені скверна знань, а потім — іще гірше, від мене скверна самопізнання

Чого ж це ви сахнулись? Ще й похнюпились?

Стулили губки й чолами хитаєте?

Ах, любя Лісистрато, у мене манікюр, перукарня, спортзал, йога! конференції, лекції, наради, прання, кухня, так, порання на кухні! вихід у світ, полювання,

театр, кіно, покупки, багато покупок! весілля, похорон, хрещення, ой, Лісистрато, народжую

Чого ж це ви сахнулись? Ще й похнюпились?

Я біжу. Наздоганяю їх.

Хапаю Клеоніку, кидаю її навколішки й ножем відтинаю їй голову

(пауза)

Ми присяглися, якщо не завершиться війна...

(Кров на сцені. Лісистрата під час присяги холодна й незворушна, чутно сміх, наче відкривають консервну бляшанку)

«Клянусь — ні чоловіку, ні коханцеві...»

«Бажань не вдовольняти...»

«Як дівчина безвинна, в домі житиму...»

«Щоб чоловік мій розпалився пристрастю...»

«Дотримуючи клятви, п'ю до краплі все...»

«А зраджу — хай водою келих сповниться!»

МІРИНА: Клянуся Зевсом!

(пауза)

ЛІСИСТРАТА: Тримаю в руці голову Клеоніки, піднімаю відтяту голову Клеоніки, показуючи глядачам усього світу, перед глядачами усього світу, які на своїх екранах спостерігають за живою трансляцією, не відвертайте своїх поглядів, не вдавайте, що ви шоковані, не перепощуйте в соцмережах свій шок, не створюйте дописи «Je suis Такий-то», ніхто ніким не є, чого вогонь торкнеться, те і обпечеться, не жахайтеся, жах завжди поруч із нами, жах тут, у цей час, коли ми говоримо, у світі спалахують війни, вони завжди спалахують, поруч із нами, на відстані витягнутої руки рубають голови,

безперестанку, жах тут, на звороті глянцевого сторінок ваших журналів, з іншого боку ваших серіалів, поетичних читань, вистав, вітрин, а ваші прекрасні вечори, вони — ззовні, він за вашими красивими словами, за стількома красивими словами, століттями рубають голови, через ті самі причини, лише приводи різняться

зводите стіни, закриваєте кордони, але він тут, у ваших здоровенних будинках і порожніх ліжках, трупи по берегах Європи, жах... він тут

за зачиненими дверима, на нескінчених засіданнях, робочих групах і з'їздах, за цифрами, статистикою, показниками, там на сотнях сторінок документів, у цілях, у цифрах, у вимогах, знаєте, скільки там жаху, скільки жаху можуть нести у собі цифри й цілі?

вас це шокує, чому? роками на заводах відомих брендів, одяг яких ви купуєте, помирають діти, у шахтах, де видобувають олово для ваших смартфонів, гинуть діти, діти голодують, вони звикли жити надголодь, навіть якщо ви забули про це, навіть якщо це не потрапило до ваших новин, у цих дітей немає питної води, у них немає майбутнього, ви забрали їхнє майбутнє, ваші компанії, ваші фонди, ваші країни

ось тут, біля вас, за кожним вашим кроком, за міцно зачиненими вашими вікнами, але й далі, у ваших освітлених шопінг-центрах, у ваших торговельних кварталах, на лавках, де сидять безпритульні, у смітєвих контейнерах бідноти, старих і нових бідняків, у відчаї безробітних, у молоді, яка не має роботи, тієї молоді, якій ви кидаєте крихти, молоді, яка їде на заробітки, яка не має часу на сон, на навчання, лишилася кинutoю напризволяще далеко від дому, охоплена жахом, лишень не захворіти, що буде тоді, ми ж на самоті на чужині, хто подбає про нас?

зазирніть у себе, пошукайте там жах, його не приборкає жоден психоаналітик

відтинаю голову і хороброї Лампіто, ось вона! ця відтята голова є людством, усе людство — одна голова, готова бути відрубаною щомиті, я відтинаю голови аристократкам Беотії, от вам, тримайте, пограйте ними у футбол, не відвертайте шокованих облич, ви вже робили це не раз у минулому, хапайте голову *коринтянки* гарненької*, прибийте її на найвищому стовпі й носіть його, горлаючи, містом, вигукуючи: «Слава Нації, Слава війську, смерть зрадникам!», як ви вже робили раніше, роками, зараз це відбувається в іншому місці, чим ви шоковані?

Ми заприсяглися, якщо не завершиться війна, і нам не жити

(пауза)

Скінчилася війна?

(пауза)

(благально) Скажіть мені?

Скінчилася?

(пауза)

Більше за всіх мені запам'яталася Мірина

МІРИНА: нас покликала... присягайте, сказала нам, «Мірино, твоя черга?»... я в світовій мережі, бачу оголені тіла, безліч тіл, що тепер уже не знаю, яке оголене, яке одягнене, величезна хвиля з голих тіл накриває мене з головою, вони скрізь, але я не знаю, вони втішаються коханням? не знаю, спалахом обнадійливого чекання, тремтінням від першого доторку, паланням жаги, спрагою жадання, не знаю, гарні тіла, підкачані в спортзалах, у салонах краси, за допомогою суворих дієт, вітамінів, протеїнів, із пропорціями статуй, самі як статуї, але не виставлені в музеях, як статуї холодні, не знаю, якось можуть обійнятися, а так — завжди нао-

* Ідеться про Аристофанову Калоніку.

динці, не знаю, якомусь тілу неможливо бути самотнім, яким би гарним воно не було, воно зав'ядає, тілам слід торкатися одне одного, обійматися, я знала це давно, лиш це, та іншого не знала, нас погукала Лісистрата, сказала, присягніть, нумо, присягніть, *чи за батьками діток ви не скучили?/ за тими, що в поході? Добре знаю я,/ без чоловіка кожна залишилася*, «Мірино, твоя черга?», а хто ж не хоче, я тоді подумала, а хто ж не хоче, я сказала їй, але, як не скінчиться, що тоді робити нам, спитала так її одного разу, ми присяглися, мені відповіла, сказала тільки це, ну, так, але, як не скінчиться?, я наполягала, що нам робити? ми присяглися, вона відповіла, та позаяк ми хочемо, щоб вона скінчилася для того, щоб жити, логічним було б жити? чи не так, Лісистрато? Лісистрато? Лісистрато? Лісистрато?

Лісистрато, тіло прагне тіла, нічого більше, я багато не знаю, але це знаю достеменно, отож, торкатися іншого тіла, пестити його, тремтіти від жадання в його обіймах, зникати у нестямі, що треба ще? що поза цим існує?

я не знаю

(пауза)

я хочу власний дім, хочу власного чоловіка, хочу народити з ним дітей, я хочу дітей, родину, ходити в неділю на прогулянки, хочу в неділю сидіти за столом, на якому — м'ясо, запечена картопля, довкола галас малюків, я хочу рутину, свою власну буденність, мати власні маленькі звички, бути з людьми, яких люблю, щоб біля мене спав чоловік, кохати та бути коханою, прокидатися біля чоловіка, прокидатися вранці та засинати вночі, я хочу безтурботно спати, спати без безсоння, без нічних жахів, хочу прокидатися зранку, пити каву, а потім бігти у справах, хочу виходити, бігти у справах, і щоб справи залагоджувалися тихенько самі, одна за

одною, хочу спокою, спокійних днів, хочу, щоб усі дні належали мені, щоб вони текли буденно, були навіть нудними, щоб у мене могли бути нудні дні, і години, я хочу нудьгувати, ніхто в мене не відбере мої години, що випали саме мені, хочу проживати їх так, як хочу я сама кому я заподіяла щось зле? кому?

Лісистрато?!

ЛІСИСТРАТА: Я — старезне дерево, багаторічне, вкрите зморшками та тріщинами, я — дерево, нумо, порубайте мене, рубайте, де лише заманеться, відрубайте ногу, руку, голову, і дивіться, як дивитесь на колоду, на вікові кільця стовбура, щоб визначити, скільки йому років, погляньте на цятки на моєму тілі, мій вік не обчислюється роками, які я прожила, мій вік — це войовничі орди, що налітають, розоряють, вирізають, дивіться уважно, ось на мені незліченні бойовища, битви, і вдень, і вночі тисячі вбивають одне одного, ось траншеї, що перетинають моє тіло, кілометри траншей, а в них конають люди, у них згасають люди, у моїх зморшках горять будинки, а тіла навалюються на купу, подивіться на мене, ви побачите людей без очей, без рук, без ніг, розіп'ятих, позначених тавром, розчленованих, побачите, як вони горять у крематоріях, у газових камерах, а довкола лунає камерна музика, «хіба не чудовий Вагнер?», «як сказав Гете...», печі розпалені, спалюють неспинно людей, купи їхнього одягу в камері 2Б, поруч — купа окулярів, трохи далі лежать навалені милиці, досягають аж стелі, у камері 5 — лише дитячий одяг, «подивіться на цю гарненьку, у квітах, спідничку-плісе, яка краса!», дивіться на знаки на моєму тілі, кажу, на тіло моє гляньте! бачите зруйновані міста, спустошені, кинуті напризволяще, у кожній моїй вені, у кожній артерії — каравани біженців, тисячі біженців, гнані, переслідувані, тікають із клунками на

плечах, в яких сидять їхні діти, їхні тіла ранять ваші колючі дроти, вони підриваються на ваших мінних полях, вантажаться на прогнилі човни, які шматують хвилі у вашому прекрасному Середземному морі, ви топите їх, ви кричите їм: «забирайтеся до риб», «гарної подорожі на дно», «хай би вас чорти забрали», «годі з ними панькатися», «пускайте їх усіх на дно», а потім запитуете зі справжньою тривогою в голосі: «але, якщо в морі буде так багато трупів, чи безпечно нам замовляти в ресторанах рибу?»

дивіться на частини мого тіла, рубайте мене, де вам заманеться, і ви побачите, що там зібрано те, що накопичувалося сотнями років, одне й те саме, скрізь кров, але й учора, просто вчора, побачите великий гриб, що виріс колись і росте, більшає й тепер, виріс і накрив собою всю землю, скрізь сіючи смерть і народжуючи чудовиськ

подивіться на мене! я — старезне дерево, на моєму тілі знаки усіх століть світу, подивіться на мене, на моєму обличчі скорбота всього світу, подивіться на мене, я — це ви, але я ридаю, ридаю, принаймні ридаю, принаймні...

МІРИНА: Море розпростерлося таке спокійне, нескінченне, наче якесь велике люстро, над ним місяць, він схожий на танцмайданчик, намащений фосфором, ми могли б на ньому танцювати весь вечір

бачу хлопців і дівчат, вони розпалили багаття біля хвиль, юнь, напівоголена юнь, тіла гладенькі, свіжість юності, дівчата з пружними грудьми, хлопці з плоскими животами, стрункі ноги, танцюють, сміються, бігають, грають, випадково налітають одне на одне, торкаються тілами, тремтять, дівочі груди здригаються, їхні соски твердішають, розгублюються, не знаючи, що на них найшло, беззвучно стогнуть, хлопці вже збудже-

ні, у голові сум'яття, груди здійснюються, вони ляскають себе по стегнах, прекрасний місяць угорі, я хочу змішатися з їхнім натовпом, забути з ними, цілувати в уста дівчат, які ще не знають, хто вони і чого хочуть, які тремтять від жадання й чекання того, що має статися з ними, торкати їхні юні груди, проводити рукою по їхнім розпеченим від пристрасті стегнам, пробуджувати в них чуттєвість, перетворювати їх на чоловіків та жінок і наповнювати їх життям, тим життям, якого в мене вже нема, але чому, Лісистрато, чому?

ЛІСИСТРАТА: я перед монітором, клікаю, роблю клік, я роблю, ти робиш, він робить, ми робимо, я роблю, лайкаю, шерю, тегаю, підписую, підписуєш, підписує петицію, на будь-яку тему, у мене є своя думка, коментую, коменти, кмітливі, влучні, обурені, розлючені, ви не знаєте, яка я люта через те, що бачу, убивають життя, саме життя вбивають, «убивають життя», так і пишу, натискаю «надіслати», розшерити і збираю лайки, багато лайків, поруч у стрічці різні політичні теревені і хто з ким одружився, хто розлучився, що я поїв, що попив, куди сходив, «what's on your mind», «what's on your mind», публічно спокутуюсь, «мій улюблений публічний щоденник», заходжу на сторінки з голими жінками й чоловіками, кінчаю перед монітором, під час кінчання завважую краєм ока лайки за мої влучні, кмітливі дописи, написала «вони вбивають життя»

лайк!

(пауза)

до теперішнього моменту я нічого не чула, а ви? ви щось чули? щось читали про це, дізнавалися?

знаєте? чи хтось помер від огиди, огиди до себе самого, хоча б один із нас помер від огиди до себе самого?

(пауза)

я займаюся доброчинністю, обливаюся крижаною водою, влаштовую благодійні вечери, гепенінги, кон-

церти, «усі щедрі надходження підуть на добрі справи», збираю харчі для безхатченків, бідняків усього світу, не роблю винятків, одяг, шкільне приладдя, іграшки, ах, діточки, як їх шкода, я часто ходжу на демонстрації, що мають чітке планування, протестую, потім іду на каву, іноді й до демонстрації, кава, демонстрація, кава, можливо, чекинюсь там, роблю фотку, але годі, повертаюсь до роботи, до хатніх обов'язків, до планів на вихідні, а ті помирають, помирають там, гинуть, якщо бути точними, їх розриває на шмаття, я — сходила на демонстрацію, десь година доїхати, біля години сама хода, ну і годину на повернення, загалом три години, аж три години витрачаю на них, доста, чи не так? дивлюся документалки, серйозні стрічки про тих, хто там помирає, хто там ледь животіє, хто живе й помирає у злиднях, мене охоплює жах, справді охоплює, потім мені треба вийти на свіже повітря, випити кілька мохіто, отямитися, як же шкода, серце розривається, наступного року треба зав'язувати з цими переглядами

налаштовуюсь на правильний лад, пишу, пишу, пишу віршики, пишу п'єси, ставлю вистави з тим самим старим жартом, дещо видозміненим, звісно, задля духу авангардизму, пишу п'єси, зберігаю стиль, ріжу правду-матінку, отримую нагороди, нагороди за те, що ріжу правду-матінку, нагороди за біль інших, болить іншим, помирають інші, гинуть інші, а я отримую нагороди, бо гарненько про це все розповіла, усе описала красиво, як помирають інші, помирають, інші, помирають, а я просто пишу

знаєте? а ви? ви знаєте, може, чули, хоч хтось, хоч один, чи колись узагалі хтось помер від почуття огиди до себе? один із нас? через огиду? хоч один!

(пауза)

Я забула їх усіх

лише Мірина інколи приходить

МІРИНА: знову виріс мій цикламен, я й забула, що він росте з цього боку квітника, думала, засохнув, пропав, а він узяв та й розцвів, і жасмин розцвів, ніч наповнилася пахощами, він росте в мене у горщику, маю також і трояндовий куш, невеличкий, і базилік, лаванду, багато герані, висаджую і сезонні, усе на своєму балконі, справжній сад на балконі

ми сходили на прогулянку до лісу, там гарно, бжить струмочок, така тиша, плющі пообвивали стовбури, я теж обняла один стовбур, він був гладенький наче оголене тіло, там росли платани, тополі, сосни, так, наче я повернулася, сама не знаю куди, наче випустила коріння та обернулася на дерево, коріння пішло вшир, а стовбур — увись, випускала віття, а на ньому — листя, і давала прохолоду, затінок, і хмари, і дощ, і сніг

на Акрополі сідає сонце і заливає все навкруги рожевим світлом, як і через багато століть рожевим стає море з будинків, із гидких багатоповерхівок, але в червоних тонах сонця все видається прекрасним, так, прекрасним

позавчора, коли сиділа в одній кав'ярні біля Фортеці, побачила парочки, які проходили, тримаючись за руки, міцно так, за руки, такі впевнені у вічності своїх стосунків, у такому абсолютному їхньому «разом», були й діти, які гуляли, бігали туди-сюди, посміхалися

перед тим як піти, моє дитя поринуло до мене в обійми, обвило рученятами шию і заховалося в них, його сердечко стукало від радощів, які приносить ця мить, але моє — ще дужче

Лісистрата, та мить варта всього мого життя, у ній уміщується все моє життя, цілком

ЛІСИСТРАТА: Її повністю роздягли, здерли з неї шкіру й одрізали плоть гострими черепками, аж поки вона

випустила дух, розчленували її тіло, віднесли ті шматки до місця, що зветься Кінарон, і там спалили, ось так вчинили з філософінею Гіпатією християни, так вчинила і я з Міриною

(пауза)

не можна було вчинити інакше, Міринко

Темрява.

Світло спрямовано в глядацький зал.

ЛІСИСТРАТА: За нашими словами, думками, діями стежать, їх записують за допомогою високотехнологічного програмного забезпечення, їх реєструє, класифікує Державна служба безпеки, мій подих фіксують, якщо потрібно, вони з'ясуять, чи я вдихаю та видихаю на законних підставах

«Лісистрато», «Лісистрато», «Лісистрато», на сцені я лишилась мовчазною сама, глядацький зал гуде, я не хочу продовжувати, повертаюся до них спиною, дивлюся на море, чую прибіїв, зосереджуюся на рокотанні хвиль, це не хвилі, це суцільний стогін, неперервний крик, що наростає дедалі гучніше, посилюється сотнями колонок, стає оглушливим, руки розкидані, очі звернені на нас, а ми прилипли до своїх екранів, до наших особистих проблем, а смерть продовжує прогулянку, ви бачите її? на наші береги вона викидає тіла дітей, ходить нашими кімнатами з ножем різника*, певно, мені слід було стати Згубницею і різати наших дітей, усіх до одного, чоловічої та жіночої статей, чи збагнули б ми тоді, що таке біль іншого? чи вдалися б до якихось дій?

(пауза)

ви улюлюкаєте мені, кривдите мене, крутите на язичі ті самі образи, «пиши про щось інше», я вам на-

* Алюзія на завершальну репліку Офелії в п'єсі «Гамлет-машина» Г. Мілера.

бридла, ви не такі вже й неправі, вам треба гепі-енд, промінчик світла, щось, за що можна вхопитися, щоб іти далі, якби я була античною парабазою*, то давала б вам поради, але я була Лісистратою, я спробувала й зазнала поразки, оптимізмом вирізняється молодь, а я вже далеко не молода!

кажу вам: усе так і триватиме, жахливо й огидно, завжди, одне й те саме, монотонно, буденний жах, ви звикнете до нього

зараз я не знаю, ким я є, але колись була я Лісистратою і запевняю вас, що з цим нічого не вдіяти, через багато століть я зрозуміла це, нічого не змінити (*вдих*), але слід спробувати це зробити! Не знаю як, але знаю навіщо.

Світло.

Кінець

* Парабаза є частиною античної комедії, в якій актори полишають сцену, а хор звертається до глядачів і є своєрідним авторським відступом, коли комедіограф може висловити щось, прямо не пов'язане із сюжетом твору.

Зміст

Любі наші Читачі й Читачки!	5
--	----------

ЛЮБА МОЯ ЛІСИСТРАТО

Люба моя пралко (Три монологи)	7
Йокаста, жінка сорока років	7
Теревені	18
Люба моя пралко	29
Хвороба	42
Наш сад	61
Колись була я Лісистою	79

Літературно-художнє видання

Андоніс Георгіу

ЛЮБА МОЯ ЛІСІСТРАТО

Драми

З грецької переклав Андрій Савенко

Редактор Євген Плясецький

Дизайн Вадим Карасьов

Макет Сашко Шевцов

Відповідальний редактор Галина Завалій

Анетти
видавництво
Антоненко

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №4873 від 26.03.2015 р.

Видавець: ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»

Інтернет-магазин: www.anetta-publishers.com

Для листування: anetta@anetta-publishers.com

Віддруковано з готових діапозитивів

в друкарні ТОВ «Друкарня «Рута»,

ДК №4060 від 29.04.2011,

м. Кам'янець-Подільський, вул.Пархоменка, 1,

т. 038 494 22 50, drukruta@ukr.net

Замовлення №

ГЕОРГІУ Андоніс

Г 35 Люба моя Лісистерато. Драми / Переклад з грецької Андрія Савенко. — Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2020. — 96 с.

ISBN 978-617-7654-47-5

ISBN 978-617-7654-34-5 (Серія «Особливі прикмети»)

Андоніс Георгіу — кіпрський драматург і прозаїк. Член редколегії літературного журналу «Анев». Автор 7 п'єс. Лауреат Літературної премії Європейського Союзу 2016 року. П'єсу «Люба моя пралко» (2005) нагородили премією Кіпрської організації театрів у категоріях «Театральний текст» і «Акторська гра». Цей твір перекладений французькою, італійською, турецькою й угорською мовами. Характерною рисою п'єс А. Георгіу є інтертекстуальна взаємодія з творами грецької традиції: драматургією Аристофана й поезією Я. Ріцоса, а також європейського театру й поп-культури: «Щасливі дні» С. Бекета і «Хвороба», «Гамлет-машина» Г. Мюлера та «Була я Лісистератою».

Однією з центральних тем творчості А. Георгіу є функціонування пам'яті як основного механізму усвідомлення людиною своєї особистості, втрата пам'яті як різновид соціального вмирання його персонажів, пам'ятання і пригадування як процес «гри» ідеологій, унаслідок якої людина може втратити своє особисте Я, створити «фальшиві» спогади, прийнятні для тих чи тих ціннісних моделей, які існують у суспільстві як незмінні й непорушні норми. Пригадуючи епізоди свого життя, герої А. Георгіу постійно потрапляють у ситуацію визначення меж нормального й ненормального...

УДК 821.14`06